

III RIIGIKOGU

7. istungjärk. **Protokoll nr. 181 (13).**

1928.

III Riigikogu koosolek 9. novembril 1928 kell 17.

Kokku on tulnud 88 Riigikogu liiget.

Valitsuse looshis: Riigivanem **J. Tõnisson**, siseminister **J. Hünerson**, kohtuminister **T. Kalbus**, haridusminister **A. Mõttus**, põllutöominister **O. Köster**, kaubandus-tööstusminister **J. Holberg**, tööhoolekandeminister **K. Soonberg**, välisminister **H. Rebane**, teedeminister **A. Kerem**.

Päevakord:

1. Rahaasjanduse komisjoni esitis teedeministeeriumile 1928./1929. erakorralise liselarve arvel eelkrediidi avamise asjus.

2. Rahaasjanduse komisjoni esitis haridus-, teede- ja rahaministeeriumile eelkrediidi avamise asjus.

3. Eesti-Rootsi vahelise laevamöödutunnistuste vastastikku tunnustamise deklaratsiooni, Eesti mõõtkirjade Rootsi laevamõõtmise määruste kohaselt väljaandmise kokkuleppe ja lõpp-protokolli kinnitamise seadus — üldkomisjoni ettepanek.

4. Rahvaväelaste ja nende perekondade pensioniseaduse muutmisseadus — rahaasjanduse komisjoni ettepanek.

5. Loomataudide vastu võitlemise seaduse muutmise seadus — III lugemisel.

6. Katlamaksu kaotamise seadus — III lugemisel.

7. Orjapidamise kohta käiva rahvusvahelise konventsiooni kinnitamise seadus — III lugemisel.

8. Tapamajade ja liha järelvaatuse seaduse muutmise seadus — III lugemisel.

9. Kriminaalseadustik — II lugemisel.

10. Asunduskapitali seadus — rahaasjanduse komisjoni ettepanek.

11. Asunikkude chituslaenu seadus — rahaasjanduse komisjoni ettepanek.

12. Esimese rahvusvahelise töökonverentsi poolt Washingtonis vastuvõetud tööstusettevõtetes tööaega kaheksa tunniga päevas ja neljakümnekaheksa tunniga nädalas piirava konventsiooni eelnõu kinnitamise seadus — sotsiaalkomisjoni ettepanek.

Koosolekut juhatab abiesimees **M. Martna**.

Sekretäri kohal abisekretär **O. Liigand**, vahepeal sekretär **M. Juhkam**.

Koosolek algab kell 17.15 min.

1. Päevakorra täiendamine. Juhataja **M. Martna**: Avan Riigikogu koosoleku.

Päevakorda võetakse nähtava enamusega **E. Sule** (rhv) ettepanekul 1. punktiks komisjonide täiendavad valimised.

2. Komisjonide täiendavad valimised. Nähtava enamusega valitakse rahaasjanduse komisjoni **O. Liigand**'i asemele

A. Tõllassepp (rhv).

3. Rahaasjanduse komisjoni esitis teedeministeeriumile 1928./1929. erakorralise liselarve arvel eelkrediidi avamise asjus. Rahaasjanduse komisjoni aruandja **A. Tammann**: Eelarve seaduse § 34. põhjal on Vabariigi Valitsusel õigus 100.000 krooni piirides eelkrediite avada niisuguste ülesannete täitmiseks, mis oleuvad maksvate seaduste täitmisest, kuid mille jaoks seaduslikus korras võimalust ei ole krediite nõutada. Tähen-
datud paragrahvi alusel on Vabariigi Valitsuse 20. IV 28. a. määranud Riigikogu kõrvalhoone ehitusekulde katteks 18.249 krooni. Rahaasjanduse komisjoni nimel panen ette, see krediit teadmiseks võtta.

Juhataja **M. Martna**: Aruandjalt on ettepanek, võtta teadmiseks Vabariigi Valitsuse nimetatud otsus. (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on esitis vastu võetud.

4. Rahaasjanduse komisjoni esitis haridus-, teede- ja rahaministeeriumile eelkrediidi avamise asjus. Rahaasjanduse komisjoni aruandja **A. Tammann**: Sama eelarve seaduse § 34. alusel on Vabariigi Valitsus avanud 18. juulil s. a. haridusministeeriumile õppejõudude perekonna-
abi-
raha maksmiseks 30.000 krooni, 18. juulil s.a. teedeministeeriumile 34.344 krooni 85 s., 1. augustil s.a. riigikoguhoone ehitusetööde

tasuks 17.000 krooni ja 30. augustil s.a. rahaministeeriumile 400 krooni otsekoheste maksude ärraamatute ekspertiisi kuludeks, mille jaoks korralises eelarves tarvilikud summad puuduvad. Rahaasjanduse komisjoni nimel panen ette,

neid krediite teadmiseks võtta.

Juhataja **M. Martna:** (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on esitis vastu võetud.

5. Eesti-Rootsi vahelise laevamöödotunnistuste vastastikkunnustamise deklaratsiooni, Eesti mõõtkirjade Rootsi laevamöötmise määruste kohaselt väljaandmise kokkuleppe ja lõpp-protokollide kinnitamise seadus — I lugemisel.

Üldkomisjoni aruandja **O. Kask:** Eesti-Rootsi valitsuste vahel on saavutatud uus kokkulepe laevamöödotunnistuste vastastikkunnustamise kohta, samuti kokkulepe Eesti mõõtkirjade, lisamõõtkirjade ja Rootsi mõõtkirjade kohta. Ühtlasi tuleb kinnitamisele veel deklaratsiooni lõpp-protokoll. Seni oli meil vastastikkokku lepitud laevamöödotunnistuste vastastikkunnustamise kohta Soomega ja Skandinaavia riikidega, peale selle Sak-

samaaga ja Prantsusmaaga. On soovitatav, et sarnane kokkulepe saavutataks kõigi riikidega, sest igatahes on see kasuks meie laevandusele ja kaubandusele. Nüüd on täiendavalt veel kokku lepitud Rootsimaaga, kellega küll varem kokkulepe oli, kuid nüüd rohkem üksikasjalikult, kusjuures pea täielikult tunnustatakse laevamöötkirju, kuna veel üksikud erimöötmised jäävad jõusse, kus see täiendavalt tarvilik, nii Rootsis kui Eestis. Meile on igatahes see kokkulepe kasuks. See on Stokholmis 23. juunil meie saadiku ja Rootsi välisministri poolt alla kirjutatud, Vabariigi Valitsus on selle läbi vaadanud ja kinnitanud, samuti Riigikogu üldkomisjon ühel häälel heaks kiitnud. Teen ettepaneku,

seaduseelnõu I lugemisel vastu võtta.

Juhataja **M. Martna:** (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on seaduseelnõu I lugemisel vastu võetud.

6. Põllumeeste kogude Riigikogu rühma erakorraline teadaanne.

J. Soots (põl) (erak. tead.): Riigikogu põllumeeste rühma nimel on minul au erakorraliselt teatada järgmist: Terve rea asjaolude, peamiselt aga

põllumajandust tabanud raskete aegade tõttu

on meie tähtsam ametkond, põllutöoministeerium, viimasel ajal erilise tähelepanu osaline olnud. Selgub ikka rohkem ja rohkem väärtusi selle asutuse tegevusealal.

Kõiki, kel tegemist olnud põllutöoministeeriumiga, valdab tunne, et seal asjad korrast ära. Kaevatakse, et isegi kirjadele vastust kuude kaupa oodata tuleb, et see vagedasti hoopis tulemata jääb. Nurin põllutöoministeeriumi asjaajamise üle on üldine. Sellest on palju ja korduvalt räägitud Riigikogus, sellest on sage-dasti lehtedes kirjutatud, kuid parandust asjasse pole see kõik toonud.

On tunda, et põllutöoministeerium härra O. Köstri juhatusel ei saa hakkama kõigi nende keeruliste ülesannetega, mis elu sellele asutusele ette seab. Põllutöominister ei suuda oma ministeeriumi suurt aparati tööle rakendada ega tema tegevuse kontrollimist teostada. Kui siia veel juurde lisada, et härra O. Köster näib erilist tähelepanu sellele pööravat, et põllutöoministeeriumist võimalikult vähe objektiivset informatsiooni avalikkuse ette pääseks, siis on täiesti arusaadav, et peab tekkima õhkkond, mis on eriti soodus kuritarvituste tekkimiseks. Ja kuritarvitused tekivadki, eriti metsade alal. Need on otse taudiks muutunud. Iga päevaga tuleb uusi metsavar-gusi ilmsiks. Karksis, Kärstnas, Antslas, Orajõel ja pea igal pool mujal meie kodumaal on metsa varastatud, paiguti päris suureviisilisel. Põllutöoministeerium ei ole seda suutnud ära hoida ja märkab asja ikka liiga hilja ning sedagi avaliku arvamise pealekäimisel. Korratuste puhul metsaametkonnas on härra minister Köster alati lubanud korda looma hakata, kuid sellest lubadusest pole mingit reaalselt tagajärge märgata olnud. (Põllutöominister O. Köster: Ja on ka loodud!)

Meile on selge, et härra Köster siin mingit parandust ei suuda tuua.

Eriti selgesti tuli põllutöoministri saamatus ilmsiks tänavuse ikalduse puhul. Minister oli mingipärast arvamisel, et meil ikaldust ei ole, ja jäi kurdiks kõigile hoiatustele. Kui ta aga siiski avaliku arvamise pealekäimisel sunnitud oli samme astuma ikaldusehädade pehmendamiseks, siis oli juba palju kallist aega raisatud. Kahjude registreerimist toimetati selletõttu ülepeakaela. Ministeeriumi oma ankeetleht oli nii lohakalt kokku seatud, et sealt välja oli jäänud niisugune tähtis saadus, nagu kartul; ometi on Lõuna-Eestis kartul tänavu täitsa äpardunud.

Omalajal löi laineid metsaandmine põllutöominister härra O. Köstri poolt tema parteikaaslasele Hammer'ile. Arupärimine, mis ses asjas härra O. Köstri vastu esitati, likvidee-

riti Riigikogu pooltliht ülemineku-vormeliga. (Põllutööminister O. Köster: Teie ise likvideerisite!) Nähtavasti arvati, et see samm oli tingitud ministri vilumatusest, ja et ettehoodud arvustused sarnaste asjade kordumise ärahoidmiseks küllaldased on.

Kahjuks aga näeme, et härra O. Köster sellest pole õpetust võtnud. (Põllutööminister O. Köster: Nii kergesti Teie mind ei murra!) Seda näitab uus ja omapärane maa-andmine teisele parteikaaslasel Käsper'ile Audru mõisa südamest, rukkiväljast; kohalik rahvas nimetab seda tabavalt „rukki-ussi-taluks“.

Selle nähtuse kohta tähendati eelarvekomisjonis, et see sööb riikluse ära. See oli ühine arvamine.

Meie maareformi sihiks oli iseseisvate põllupidajate juurdeloomine suurmaapidamistest pärisomanduse alusel. Läänud aasta oktoobris anti 38 uuele peremehele pidulikult esimesed ostulepingud kätte. Nüüd olla see arv 400 peale tõusnud. Kui see samasuguses tempos edasi areneb, siis kestaks kõigi praeguste asundusetalude krepoteerimisprotsess mitte vähem kui sada aastat.

Asunikkude muutmine peremeesteks on meie põllumajanduse kui ka riikluse seisukohalt üks tähtsamatest ülesannetest. Asunikud ise ilmutavad suurt huvi asja vastu ja tahaksid võimalikult kiiresti täisperemeesteks saada oma maalapil. See on neile aga äärmiselt keeruliseks ja ajaviitvaks toiminguks tehtud. Tagajärg — kinnistuste ebaloomuliku pikaldane kasv.

Härra O. Köstri otsekoheseks ülesandeks oleks pidanud olema — kõrvaldada kõiki neid takistusi, mis raskendavad asundusetalude krepoteerimist. Ta ei ole aga seda suutnud teha.

Põllutööminister pole suutnud õieti korraldada agronoomilise abiande asja. Agronoomilisest büroost on sigimas bürokraatlik asutus, kus kirjutatakse ettekandeid ülemusele, kogutakse statistikat ja soetatakse hulgaviisi juurde uusi kantseleiametnikke ja masinakirjutajaid.

Selle asutusega pole keegi rahul, kõige vähem aga need, kelle jaoks ta loodi — põlluharijad.

Lõpuks peab tähendam, et on üldiselt teada, et härra O. Köstri ajal on põllutööministeeriumi ametkonnas tekkinud mingi ebaterve õhkkond, mis takistab üldse igasugust viljakat töötamist.

Riigikogust kui ka seltskonnast on kõigile neile väärnähtustele korduvalt tähelepanu juhitud, kuid see pole mingit parandust toonud. Hoopis vastupidi — põllutööministee-

riumi asjad halvenevad järjekindlalt. (Põllutööminister O. Köster: „Kaja“ on kohtu all.)

Kõike seda silmas pidades, leiab põllumeeste kogude rühm, et põllutööminister härra O. Köstrit tema töös ja tegevuses usaldada ei saa, ja rühm oli sunnitud erakorralist teed tarvitama ja erilise teadaandega Riigikogu poole pöörama, lootes, et Riigikogu olukorra tõsisele kaalumisele võtab ja selle tervendamiseks tarvilikud sammud astub. (Põllutööminister O. Köster: Enne räägime läbi!)

M. Martinson (põl): Teen põllumeeste kogude Riigikogu rühma nimel ettepaneku, erakorralise teadaande puhul läbirääkimised avada.

J. Lehtman (as): Et see ettekanne võrdlemisi vara tuli, sellepärast oleks tarvilik selle ettekande kohta materjale vaadata ja selgusele jõuda, kuipalju see tõesti põhjendatud on. Sellepärast teen ettepaneku, läbirääkimised pidada Riigikogu järgmisel koosolekul.

(Hüüded: Õige!)

Juhataja **M. Martna**: (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on rkl. Martinson'i ettepanek vastu võetud.

(Hääletatakse.) Nähtava enamusega on rkl. Lehtman'i ettepanek vastu võetud.

Rahvaväelaste ja nende perekondade pensioniseaduse muutmisseadus — rahaasjanduse komisjoni ettepanek — jääb rahaasjanduse komisjoni aruandja rkl. Johanson'i puudumisel vahele.

7. Loomataudide vastu võitlemise seaduse muutmise seadus — III lugemisel. (Tekst III Rk. 7. istungj. pr. lisades, vaata sisukord.)

Üldkomisjoni aruandja **O. Pukk**.

Seaduseelnõu võetakse nähtava enamusega muutmata vastu paragrahvide viisi ja lõpuhääletamisega.

8. Katlamaksu kaotamise seadus — III lugemisel. (Tekst III Rk. 7. istungj. pr. lisades, vaata sisukord.)

Sotsiaalkomisjoni aruandja **L. Johanson**.

Seaduseelnõu võetakse nähtava enamusega muutmata vastu III lugemisel ja lõpuhääletamisega.

Juhataja **M. Martna**: Riigikogu asub vahelejäädud päevakorra-punkti juurde.

9. Rahvaväelaste ja nende perekondade pensioniseaduse muutmise seadus — I lugemisel.

Rahaasjanduse komisjoni aruandja **L. Johanson**: Seni ajani oli rahvaväelaste perekondadele pensioni määramise aluseks rahvaväelase palk, juurde arvatud see osa, mis natuuras saadud. Valitsuse poolt esitatud seaduse järgi on rahvaväelaste pensioninorm kindlaks määratud kroonides. Rahaasjanduse komisjon on selle seaduseelnõu läbi vaadanud. Rahaasjanduse komisjonile esitati ka vastavad andmed, mis ma siis, kui Riigikogu liikmed seda nõuavad, võiksin ette kanda. Rahaasjanduse komisjoni nimel teen ettepaneku,

käesolev seaduseelnõu I lugemisel vastu võtta.

Juhataja **M. Martna**: (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on seaduseelnõu I lugemisel vastu võetud.

10. Orjapidamise kohta käiva rahvusvahelise konventsiooni kinnitamise seadus — III lugemisel. (Tekst III Rk. 7. istungj. pr. lisades, vaata sisukord.)

Sotsiaalkomisjoni aruandja **B. Eilman**. Seaduseelnõu võetakse nähtava enamusega muutmata vastu paragrahvide viisi ja lõpuhääletamisel.

11. Tapamajade ja liha järelvaatuse seaduse muutmise seadus — III lugemisel. (Tekst III Rk. 7. istungj. pr. lisades, vaata sisukord.)

Omavalitsuse komisjoni aruandja **A. Toomel**. Seaduseelnõu võetakse nähtava enamusega muutmata vastu III lugemisel ja lõpuhääletamisel.

12. Kriminaalseadustik — II lugemisel.

Kriminaalseadustiku komisjoni aruandja **R. Vreeman**: Teen ettepaneku,

kriminaalseadustik täna päevakorrast ära võtta.

Komisjon jõudis küll läbi vaadata Riigikogu poolt komisjoni antud parandus-ettepanekud, aga komisjoni ettepanek ei ole veel Riigikogu liikmetele välja jagatud.

Juhataja **M. Martna**: (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on ettepanek vastu võetud.

13. Asunduskapitali seadus — I lugemisel.

J. Lehtman (as): Luugupeetud Riigikogu liikmed! Mõne päeva eest ütles üks Riigikogu liige siit kõnetoolilt, et maareform olnud kõige suurem murrang, mis meie maa-ajalugu kunagi läbi teinud. See võib õige olla. Kuid sellest ei saa veel järeldada, et meie maaküsimused mõneks ajaks juba ette oleksid lahendatud. Maareform ei olnud ajale ette jooksmine, vaid see oli tagantjärele nende asjade õiendamine, mis õieti kaua aega ette kogunud. Maareform päästis nagu paisu tagant korraga uuendused lahti, ja need uuendused viidi läbi. Praegune kultuurielu veeretab alatasa uusi küsimusi, uusi probleeme üles, õhutab neid üles ka maaküsimus. Minevik on lahendatud, maareformiga nüüd tuleb maaküsimuses edasi minna, edasi hakata lahendama küsimust, ja juba teisel alusel.

Asunduskapitali seadus pidi olema õieti see seadus, millega algab uus ajajärk maaküsimuste lahendamiseks. Seni, kui meie maareformi teostasime, sündis see väga radikaalselt. Mõnelt poolt on öeldud, et meie maareform ei ole mingisugune agraarreform, vaid agraarrevolutsioon. Niisugusest revolutsioonilisest teest peame lahti saama, peame üle minema maaküsimuste lahendamisele evolutsiooni teel. Riigi huvides on maaküsimus nii lahendada, et enam ei koguks ega kujuneks niisugust materjali, mis meile teeks agraarrevolutsiooni tarvilikuks. See äratundmine ei ole aga veel siiski kõigist poliitilistest parteidest läbi tunginud. Nähtavasti ei taheta mõnel pool sellest nõudest sugugi aru saada. Maaküsimuste radikaalsele lahendamisele on alati paremalt poolt väga kõvasti vastu vaieldud. Siin leiame maareformi omaaegseid, nii öelda põliseid vastaseid. Siin ringkonnas asuvad ka praeguste maakorralduste kohta käivate seaduste vastased. Need parempoolsed ringkonnad, kes praegu kuidagi viisi ei taha lasta maaküsimusi evolutsioonilisel teel lahendada, need ringkonnad on huvitatud, et nende pankrotti majandatud suurtalud ei läheks kuidagi viisi teiste ringkondade kätte, kes neid väiketaludena pidada suudavad.

Pahempoolsetele on see evolutsiooni tee liiga tagurlik, nemand ootavad aega, kus saaks maaküsimusi väga radikaalsel teel lahendada. (L. Johanson, stp: Mis ennustaja või kaardimoor Teie olete?) Ma ei ole ennustaja, ma teen ainult praktilised, loogilised järeldused teie seisukohtadest. (J. Vain, stp:

Teie loogilised järeldused käivad kõhu järgi, kui kõht on täis...) Ma olen terve organismiga inimene, ja sellepärast ei olene mu järeldused kõhust.

Juhataja **M. Martna**: Kõhuhaigused ei ole praegu päevakorras. Palun rahu.

J. Lehtman (as): Nende kahe tiiva koostööl tahetakse nüüd asunduskapitali seadus maha matta. Seda võidakse küll teha, kuid see küsimus on niivõrt eluline, et see uuesti üles tõuseb ja lõppude-lõpuks ikka lahendatud peab saama. Selle küsimuse lahendamine on osa riiki ülesehitavast tööst ja niivõrt eluline, et seda kuidagi viisi ignoreerida ei saa.

Mis on siis selle asundusekapitali mõte? Asundusekapitali mõte on see, et kõik need summad, mis riigile sisse tulevad maareformi teostamise juures, koondada üheks kapitaliks. Sellest kapitalist tulevad katta maareformiga ühenduses seisvad kulud, ja mis üle jääb, läheb uute maa-alade elamiskõlblikuks muutmiseks.

See on õieti maareformi mõte. Eestist öeldakse, et see on põllumajanduslik riik. Meil on võrdlemisi palju maad, meie maa-ala on suur, rahvaarv selle juures ei ole kuigi tihe. Tähendab, maapuudust niisuguses mõttes, kui see Lääne-Euroopas on, meil praegu olla ei saa.

Mispärast meie põllumajandus aga niivõrt viletsas seisukorras on, see tuleb sellest, et meil võrdlemisi vähe kapitali on, mida võiksime maasse mahutada. Meil puudub praegu intensiivne põllumajandus. See on mõeldav ainult siis, kui meie saame kapitale põllumajandusse mahutada. Praegu erakapitale on meil niivõrt vähe, et neid kuigi palju maasse mahutada ei saa puht kapitali näol. Maasse mahutatakse küll väga palju kapitali töö näol, kuid see tee on liiga pikk, et see suudaks lühikese aja jooksul väga palju tõsta meie põllumajanduse intensiivsust.

Asunduskapitali seadusega oleksime meie saanud suure hulga kapitali võrdlemisi vastuvõetavate protsentidega juhtida meie põllumajandusse. See kapital ei tuleks hariliku maksumaksja taskust, vaid selle kapitali on kokku pannud need ringkonnad, kes seda tarvitada oleksid saanud. Asundusekapitali mõte ei ole uus, ei kerkinud üles selle seadusega, mis praegu arutusel. Asundusekapitali mõte on juba ammu levinenud, isegi Riigikogu on fikseerinud mitmetes seadustes, et teatud ülesanded lähevad asundusekapitali kätte. Näiteks juba 1925. a. väljaantud Riigimaade põliseks tarvitamiseks ja omanduseks andmise

seaduse § 23 kõlab järgmiselt: „Kõik tulud, mida riik saab riiklikust maatagavarast lahutatud maakohtade tarvitamisest käesoleva seaduse põhjal, maha arvates administratsiooni kulud, arvatakse riiklikuks asunduskapitaliks, mille tarvitamise kord määratakse eriseadusega.“ Tähendab, asundusekapital kui niisugune on juba selle seadusega otsustatud, ainult selle asundusekapitali tarvitamise kord määratakse käesoleva seadusega. Ja mitte üksi see seadus, vaid ka teise seaduse, nimelt 1927. a. väljaantud Riiklikkude põllumajanduslikkude laenude liitmise seaduse § 12 kõlab järgmiselt: „Laenult võetavad intressid ja kustutus- ning viivitustrahvi summad arvatakse asunduskapitaliks, maha arvates Eesti maapanga põhikirja § 115. ettenähtud 10%.“ Nendes seadustes määratud korra järgi on juba summad sisse tulnud ja läinud asundusekapitali summadeks. Need summad seisavad seni tarvitamata, kui asunduskapitali seadus vastu võetakse, sest ainult see seadus määrab, missuguses korras asundusekapitali tarvitada võib. Nii siis oleme meie loonud praegu olukorra, et meil on teatud summad sisse tulnud, need summad seisavad, meie ei saa neid kasutada ei põllumajanduse ega ka muudes riiklikkudes huvides.

Asunduskapitali seadust peame lähemalt käsitama, sest just selle seaduse teksti juures olid eriti suuri vaidlusi. Asunduskapitali seaduse järgi langeksid asundusekapitali võrdlemisi suured summad. Esimene summa, mis sinna läheks, oleks maade väljaostu hind. Maa, nagu teada, läheb asunikkudele omanduseks, see ostetakse riigilt välja, maksetakse selleks summad, ja need summad läheksid kõik asundusekapitaliks. Kui arvata, et meil on asundusemaid 3 miljoni puhtakasurubla ümber, ja kui nende hind kõigub 9 kuni 11 krooni puhtakasurubla eest, keskelt läbi võime 10 krooni rehkendada, see annaks 30 miljonit krooni. Sellejuures müüakse maa mitte kohe-väljamakstava raha eest, vaid pikemaks ajaks — 55½ aastaks — võlgu. Iga aasta kasseeritakse sisse intressid ja samuti ka kustutusesummad. Need intressid teeksid selle aja jooksul veel suurema kui ostusumma välja, nimelt 44 miljonit 790 tuhat krooni. Nii et kokku maa eest saaks asundusekapital 74 miljonit 790 tuhat krooni. Kuid peab ütlema, et see summa ei tule kohe sisse, vaid see summa tuleb sisse pika aja jooksul. Kui arvata, et maad müüakse 10 aasta jooksul, see tähendab 1937. aastaks, siis sünniks viimised väljaostud aastal 1992 ja alles aastal 1992 oleks asundusekapitalil terve see summa kasutada. Enne seda tuleksid ainult vähemad summad sisse.

Teine summa, mis läheks asundusekapitalile, tuleks popsidele maa müügist. Nende maade ostuhind on arvatud 600 tuhat krooni, millest riik saab aga kõigest $\frac{2}{3}$, see on 400 tuhat krooni. Võlgujäänud summalt maksab ostja protsente, ja need protsendid — 5% — teeksid 33 aasta jooksul välja 425 tuhat krooni. Nii saaks riik üldse 825 tuhat krooni. Kuid see on summa, mis ei kata kõiki neid väljaminekuid, mis riik oma peale võtnud popside seadusega. Seal on riigil palju suuremad väljaminekud, ja need kaetakse ka asundusekapitalist. Nii et see seadus, millega popside maadekorraldamine asundusekapitali peale pandud, annab asundusekapitalile rohkem kahju kui kasu.

§ 1. p. 3. järgi asundusekapitali seaduses läheb asundusekapitalile maade ja hoonete sisseadete ostuhind, need on need summad, mis saadakse tööstusemaade, hoonete ja sisseadete müügist. Need summad võiksid koguneda 6 miljoni kroonini, ja kui siia protsendid juurde arvata, siis saaksime 7.860.000 krooni. Nii et kokku tööstusemaadest saaks asundusekapital 13.860.000 krooni. Järgmise punkti järgi, mis asundusekapitalile summaks annab, läheks sinna asunikkuudele müüdüd hoonete ja muude päraldiste ostuvõlg. Hoonete ostuvõlg oleks 3 miljoni krooni, ja neil maakohtadel asuvate metsa, viljapuude ja põõsaste ostuvõlg samuti 3 miljoni krooni. Need laenud tuleksid 10 aasta jooksul üksikutes osades tasumisele. Kuid meie teame, et Riigikogu vastu võttis seaduse, mille järgi kõik need võlad, mis asunikkuudel praegu on, hoonete, viljapuude, metsa j.n.e. eest, et need laenud maade ostmise korral liidetakse üheks laenuks, mis koos ostuhinnaga tasuda tulevad.

Kui laenud on juba liidetud, siis saaksime liidetud laenudest suurema summa, nimelt 27 miljoni krooni, ja kui protsendid juurde arvata, siis teeb see välja 10.888.000 krooni, kokku 37.888.000 krooni. Kuni laenude liitmise seaduseni võib arvata 800.000 krooni ja intresse umbes sama palju, see on kokku 1.600.000 krooni asundusekapitali.

§ 1. punkt 10. järgi läheb asundusekapitali heaks ka see rent, mis riik saab oma väljamüüditud maade eest. Kui arvata, et maademüük teostub 10 aasta jooksul, siis sissetulek sellest rendist võiks olla ainult 10 aasta jooksul ning igal aastal kord-korralt väheneks see sissetulek selle järgi, kuidas maade müük teostub.

Rendist tuleks 1928. aastal 2.400.000 krooni ja 10 aasta jooksul kokku võiks saada 13.200.000 krooni. § 1. punkt 11. järgi lähevad asundusekapitalile veel need summad, mis riik saab Linnade ja alevite maaga varustamise

seaduse järgi. Selle seaduse järgi saab riik mitte terve summa, vaid osa sellest summast. See summa ei ole kuigi suur — 726.000 krooni. Kokku tuleks asundusekapitalile kapitalidena 78.436.000 krooni ja intresse 65.500.000 krooni, kokku 143—144 miljonit krooni. See on võrdlemisi suur summa, ja selle summaga, kuigi pikamööda, suudaksime meie põllumajanduses palju ära teha. Asundusekapitali kasutada ei läheks see summa tervelt. Asundusekapitali läheks ainult iga aasta teatud summa. Kui mõnel aastal rohkem sisse tuleb, läheb ülejääk riigi tuludesse.

Missugused kohustused langeksid asundusekapitalile? Kõigepealt kõik maareformiga ühenduses olevad kohustused. Riikliku maatagavara loomiseks võõrandati maid. Nende maade eest tuleb vastavate seaduste kohaselt tasu maksta, ja selleks tasuks läheb esialgsete andmete järgi umbes 12 miljonit krooni. Kui tasumine pikkamööda sünnib, siis tuleksid juurde protsendid, mis teeksid välja 15.400 krooni, nii et kokku selle tasuks läheks 27.400 krooni. Peale selle on neil võõrandatud maal veel hulk hüpoteeke. Nende hüpoteekarvõlgade tasumiseks peab ka asundusekapital summaks andma, ja neid ingrosseeritud võlgu oleks 835.000 Vene rubla. Peale selle tuleb intresse maksta, ja kuna võlad suuremalt osalt 6% obligatsioonid, siis läheks selleks 438.000 krooni, kokku ühes algvõlga 1.690.000 krooni. Popsimaade eest tuleb tasu maksta endiste omanikkudele. Selleks läheb asundusekapitalist välja 600.000 krooni, sisse tuleb asundusekapitalile ainult 400.000 krooni, järelikult tuleb asundusekapitalist siin puudujääk. Peale selle on veel üksikuid väljaminekuid, nimelt tasumaksmiseks peremehele maade eest 104.000 krooni, tagasimaksetav rent 181.000 krooni ja asunikkuude ehituselaenuks sellekohaste vastavate seaduste järgi 8 miljonit krooni, nii et kokku oleks asundusekapitalil väljaminekuid 38.278.000 krooni.

Asundusekapitali seaduse § 3-ga oli ette nähtud, et ainult teatud summa sissetulekutest läheb asundusekapitali kasutada, nimelt ütle § 3, et asundusekapitali arvel aasta jooksul sissetulnud summade tarvitamise korra § 2. loetletud otstarveteks määrab 5.000.000 krooni piirides iga aasta kindlaks Vabariigi Valitsus rahaministri ettepanekul, kokkuleppel põllutöministriga, kuna ülejääk riigi tuludesse kantakse hiljemalt ühe kuu jooksul pärast Eesti maapanga tegevuseaasta lõppu. Siin ei lähe terve see summa asundusekapitali heaks, vaid ainult 5.000.000 krooni. Nii oli Vabariigi Valitsuse ettepanek. Pärastistel arutustel kui selgus, et osa rahaasjanduse komisjoni ei poolda nii suure summa andmist, vähendati

seada summat õige tunduvalt, ja lõplikus reaktioonis vähenes see 400.000 krooni peale aastas. (R. Penno, as: Kas 4.000.000 või 400.000?) See oleks 40 miljonit marka aastas. Sellele tuleks juurde ainult see summa, mis oli asunikudele ehituselaenuks määratud endiste seadustega. Seda summat ei saanud rahaasjanduse komisjon kärpida.

Mis siis oleks tehtud peale nende eeloleitud ülesannete veel asundusekapitali arvel? Seaduses on öeldud, et asundusekapitali arvel võib asundamiseks kõlblikke maid osta, kas riigi ostu-eesõiguse tarvitamisel või vabal kokkuleppel, ja neid maid planeerida, parandada ja hoonetega varustada. Niisama võib asundusekapitali arvel laenu anda asumaade ostmiseks, nende maade parandamiseks, hoonetega varustamiseks ja majapidamiste sisseseadmiseks. Laenu lubati anda ka riigimaade kasutajatele, kes saanud maid uudismaadena ülesharimiseks, nende maade parandamiseks ja majapidamiste sisseseadmiseks. Peale selle võis osta asundusekapitali arvel Eesti maapanga pantkirju ja laenu anda põllumajanduslikule tööstusele ja põllupidajatele talitusekapitaliks. Laenuandmise tingimused on seaduses määratud järgmiselt.

Asundusekapitali seaduse § 5. valitsuse poolt esitatud kava järgi näeb ette, et asundusekapitali seaduse järgi ostetud maa müüakse omanduseks kas iseseisva majapidamise üksusena või juurdeldõikena olemasolevatele väikemajapidamistele. Ostuhinna tasumine pidi sündima kas korraga või maksudena 50 aasta jooksul. Võlgu ostmise korral pidi ostja ostu juures vähemalt 10% ostuhinnast tasuma, kuna võlgujäänud summalt arvatakse intressi 3% ja $\frac{1}{2}$ % Eesti maapanga kuludeks. Nii et 3% ei oleks olnud väga koormav maapidajale, ja see kapital niisugusel kujul meie põllumajandusse minnes oleks põllumajanduse produktiooni aidanud tõsta ja aidanud inimestele soetada elamuid ja maale asuma jääda.

§ 6. järgi antakse laenu neile, kes asumaid ostsid, nende maade parandamiseks ja neil mail hoonete ehitamiseks j.n.e. Maa ostmiseks oleks laenu võinud saada kuni 90% maa hinnast. Maaparanduse tööde jaoks oleks antud kuni 75% tööde väärtusest, puuhoonete ehitamiseks 60% ning tulekindlate hoonete ehitamise juures 80% ehitusekuludest. See laen oleks küllalt soodsatel tingimustel selleks. Peab ütleva, et kui jääb ära asundusekapitali seadus, siis langeb ära suur kapital, mille oleks võidud meie põllumajandusse juhtida ja seal tööle panna.

Ma tulen nüüd nende väidete juurde, mille põhjal esitab rahaasjanduse komisjon

asundusekapitali seaduse Riigikogule tagasilükkamiseks. Üheks suuremaks väiteks, mis seletuskirjas toodud ja mida ka aruandja eriliselt alla kriipsutas, on see, et asundusekapitali seadusega tahetakse asutada erifond üle 140 miljoni krooni suuruses, ja see erifond tahetakse anda ainult maapanga vastava osakonna juhatuse kätte. Mina tähendasin numbrite ettelugemisel, et mitte seda summat — 140 miljonit krooni — ei anta maapanga vastava osakonna juhatuse kätte, vaid Vabariigi Valitsuse ettepaneku kohaselt asundusekapitali läheb 5 miljonit krooni iga aasta, pärast redutseeriti see 400.000 kr. peale. Suur osa sellest 5 miljonnist on ette ära määratud seadustega, mille järgi summad tulevad välja anda. Kui nüüd üksikuid numbraid vaadata, siis 1928. a. oleks asundusekapitali töötanud õieti defitsiidiga, 1929. a. samuti, alles 1930. a. oleks saanud välja anda uutele ülesannetele, mis praegused seadused otsekohe ette ei määra, kuni 300.000 krooni. Summa oleks aasta-aastalt kasvanud, aga sellest on juba näha, et need summad ei oleks tõepoolest kuigi suured.

Ka see väide, et need summad antakse maapanga juhataja käsutusse, kusjuures juhataja olevat nende peremees, ei ole õige. Asundusekapitali seaduses, mis Vabariigi Valitsuse eelnõuna esitatud, ütleb § 13, et üldised juhtnõidid oma tegevuse alal saab osakond Eesti maapanga juhatusele ja nõukogule, kuivõrt see teisiti ei ole ette nähtud vastavates seadustes ja nende põhjal antud määrustes. Sellest näeme, et vastava osakonna juhataja peab töötama kontaktis maapanga juhatusega ja nõukoguga. Samal alusel, kui see asundusekapitali osakond maapanga juures, on seal praegu töötamas riiklike põllumajanduslike laenude ja ostuvõlgade osakond. Ka see osakond annab välja laene ainult Vabariigi Valitsuse määruste järgi. Nende määruste kohaselt on ligi paar miljardit välja antud. Tähendab lubatakse ühele osakonnale, mis samal alusel töötab, kuni paar miljardit välja anda Vabariigi Valitsuse määruste järgi, kuna aga teisele osakonnale ei taheta lubada kuni 400.000-kroonilist summat välja anda sama valitsuse poolt antud määruste järgi. See rahaasjanduse komisjoni väide igatahes ei pea paika. See on liiga naiivne selleks, et seda kuidagi viisi põhjendusena võtta, mis pärast asundusekapitali peaks tagasi lükatama. Siis on veel siin seletuskirjas näide, et Riigikogu ei saa omalt poolt sellel alal mingisuguseid juhtnõidid anda ega vabalt tegutseda. Nagu teame, käib maapanga eelarve Riigikogust harilikult riigieelarve lisana läbi. Minu teada on selle lisa puhul, nagu teistegi asutuste kohta, sõna võetud ja arvustatud ja seni ta

tegevus heaks kiidetud. Nii et Riigikogul on võimalus oma tahtmist maksma panna ka siin. Siis on Riigikogul riigikontrolli näol alaline järelevalve asundusekapitali üle. Nii et see väide, nagu ei saaks Riigikogu siin mingisuguseid juhtnööre anda, ei ole õige. Tugevama vastuväitena toodi ette igalpool, eriti ajakirjanduses, et maapank ei vastuta oma operatsioonide eest. See oli üldine lööklause. Vastutus võib olla kahesugune: 1) oma kapitalidega, ja 2) et tegevus sünnib antud juhtnööride ja määruste kohaselt. Mis puutub maapanga vastutusse oma kapitaliga, siis ei saa siin mingisugusest vastutusest juttu olla. See oleks täielik nonsens, kui maapank peaks vastutama selle vähese kapitaliga, mis talle teiseks otstarbeks antud, selle tegevuse eest, mis sünnib Vabariigi Valitsuse määruste järgi. Mis puutub moraalsesse vastutusse, siis see vastutus on maapangal, selle juhtivatel organitel alati olemas, niisama kui see on olemas igasugusel teisel riiklikul asutusel, kelle valitsemisele seda asundusekapitali anda tahetakse. Kui tahetakse luua kas või iseseisev asundusekapitali pank, või kuidas tahes seda nimetada, ka see asutus ei saa kuidagi teisiti vastutada, kui ainult moraalselt. Mingisuguseid summasid või kapitali temal kasutada ei ole, mille najal ta võiks niisuguse kapitaliga vastutuse oma peale võtta. Nii et väide, et maapank ei vastuta asundusekapitali eest, ei ole õige. Maapank vastutab nende summade eest moraalselt, nagu iga teine riiklik asutus, kuid kapitaliga vastutus, seda ei saa mingisuguse seadusega ei maapanga ega mingi teise panga peale panna.

Väga palju toonitati ka seda, et seaduses ei ole üles loetud, kuidaviisi tahetakse sise-mist kolonisatsiooni teostada. Nagu siin härra põllutööminister oma kõnes juba eelmisel Riigikogu koosolekul tähendas, ei ole seadusel seda mõtetki. Asundusekapitali seadus ei tahagi seda küsimust lahendada, vaid selle küsimuse lahendamiseks tuleb hoopis teine seadus, tuleb asundamise seadus, ja see lahendab küsimuse. Nii tahetakse selles seaduses seda ülesannet näha, mida see seadus sugugi oma peale võtnud ei ole.

Teisi vastuväiteid siin selles seletuskirjas ei ole, niisama ka aruandja oma kõnes ette ei toonud. Ainult oli juttu sellest, kas osakond võib esitada oma kavad maapanga juhatusele, või peab need Vabariigi Valitsusele esitada. Sellele ma juba vastasin, et valitsuse poolt esitatud asundusekapitali seaduseelnõu § 13. järgi see osakond pidi need oma kavad esitama kõik maapanga juhatusele ja nõukogule ja sealt kaudu alles Vabariigi Valitsusele. Nii siis näeme, et need väited, millega asun-

duskapitali seadus tahetakse tagasi lükata, lähivad hoopis mööda neist ülesannetest, mida asundusekapital ette näeb, need väited räägivad hoopis teistest asjadest. Sellepärast ei tule asundusekapitali seadust tagasi lükata, see seadus tuleb vastu võtta, sest see seadus lahendab hulga olulisi küsimusi, ta annab meie maale hulga kapitali, mida maa saab tarvitada, niisama määrab ära need summad, mis võib edaspidi tarvitada sisemise kolonisatsiooni otstarbeks.

J. Vain (stp): Väga lugupeetud Riigikogu liikmed! Maareform, mida teostatakse 1919. a. oktoobrist, sellega juba 9 aastat, ei ole Eesti sotsialistliku tööliste partei arusaamise järgi veel jõudnud oma lõpufaasi, vaid seda tuleb jätkata isegi nende maade juures, mis Maaseadusega 9 aasta eest riigi käsutusse võeti. Kuid maareform ei tarvitse piirduda ainult tol korral riigistatud maadega, vaid sel alal tuleb käsitada varem riigi käes olevaid maid, samuti arendada ja korraldada sel ajal eraomanduses olnud ja eraomandusse jäänud maid.

Missuguses sihis maareformi teostada, selle kohta avaldasime oma seisukohad Maaseaduse arutamise puhul komisjonis ja ka Riigikogus, ja neid seisukohti ei tarvitse siin kordama hakata. Samuti on võimaldanud meile riigi eelarvete arutamine igal aastal oma arvamisi avaldada nende nähtuste kohta, mis maareformi teostamisel avalikuks tulnud, ja ühtlasi esitada oma seisukohti näidates, mis meie tarvilikuks peame. Samuti oleme käsitanud küsimust üksikute seaduste juures, kuid kõigest sellest hoolimata on meie maamajanduse juhid osanud asja nõnda ajada, et mõnel istungjärgul Eesti sotsialistlik tööliste partei on sunnitud olnud esitama terve rea arupärimisi, kus ta käsitas väärnähtusi põllutööministereeriumi tegevuse alal. Nii eelarve, seaduste, kui ka arupärimiste puhul avaldatud mõtetest võib iga Riigikogu liige, kui ta tahab, meie tuleviku sihtide kohta konsekventsid tõmmata. Välja lugeda aga seda, mida meie kuskil avaldanud ei ole, kuulub vaba fantaasia valda, ja selle vastu ei tarvitse vaielda. Selleks on igapäev vabadus ja võib seda teha ka seal, kus meid ei ole juures kuulamas.

On muidugi küllalt õigust küsida, missuguses sihis tahetakse edasi minna. Meie teame, et meie kodanlikud parteid, kes vaheldanud oma esindajaid põllutööministereeriumi eesotsas, on oma sihte 1919. a. peale mitu korda muutnud. Nii meie naaber, tööerakond on muutnud oma vaateid maa põlise tarvitamise ja eraomanduse instituudi suhtes. Samuti on muutnud väga laialdased kihid oma

vaateid selles sihis, kas on õigustatud maad saada need, kes seda ise harivad, või tuleb see anda teistele kodanikkudele. Meie vastu-seisemisest hoolimata on need, kes isiklikult maaharijate kaitsemise oma monopoliks tegid, juhtinud suuremad maa-alad inimeste kätte, kes seda ise harima ei ole mõelnudki hakata, vaid maha müüvad. Mõtlen sõjaväelasi, kes oma mõisasüdameid müüvad, saades nende eest kuni 1½ miljonit. Samuti on põllutööministeerium loonud eriotstarbekohad eeskju-taludena, millist vajadust meie eitada ei taha. Kuid siis, kui need eriotstarbekohad eeskjudena loodud olid, ja kui üksikud suutsid korraldada end sedavõrt, et need oleksid võinud eeskju pakkuda, asus põllutööministeerium seisukohale, niisugused eeskju-kohad tulevad likvideerida ja anda senistele kasutajatele. Ainukeseks takistuseks, mis meie pealekäimisel vastu võeti, oli vallavolikogu, kes otsustama pidi, kas koht on väärt korraldada või mitte, ja kas koha omanduseks andmisel on tagajärgi maakultuuri tõstmise suhtes teatud kohas. Ainult selle viimase tõttu on nende kohtade likvideerimine eriotstarbekohadest eraomanduse kohtadeks takistatud.

Seega muudatusi kuni viimaste aegadeini.

Kui vaatame meie põllutööministeeriumi tegevust ja ta juhtnõore, siis näeme, et põllutööministeeriumis väljatöötatud seadused on kõik sarnased olnud, mis ei ole püsinud parandamata mitte aastaid, vaid mõned neist on tulnud parandamisele isegi mõne nädala pärast.

Kui see nii on siis küsime, on siis kellelgi võimalik selgesti öelda, millises sihis asundusekapitali arvel maareformi jätkatakse. Mina olen üks neist vähestest, kes Asutava Kogu algusest peale maakomisjonis olnud ja kellel selletõttu võimalus olnud kuulda kõiki põllutööministreid. Kuid ma ei võiks sellele küsimusele vastust anda. Ja Riigikogu oma koosseisu selles osas, kes ei kuulu maakomisjoni liikmete hulka, võib seda veel vähem.

Maaseadus on teatud liiki kodanikkudele õiguse andmine maasaamiseks. Suur osa on saanud maad, aga ka küllalt suur osa on neid, kes oma õigusi siin maksuma ei saanud panna, kuna maatagavara hulk ei jätkunud, ja selle tõttu nende õigused teostamata jäid. Ja selle maa-ala kohta, mis põllutööministeerium asundusekapitali arvel asumiskõlblikuks teha võiks, selle kohta ei ole enam nende eesõigused maksvad.

Meie oleme katsunud üksikuid alasid korraldada meie maasaamise alal, nii oleme nõudnud eluasemete loomist talundite keskele, kus maatöölised leiaksid tööd. Meie soovitasime,

et kodanikkudele antaks õigus maad nõuda eluasemeks. Seda õigust on Riigikogu poolt eitatud. Ja praegune põllutööminister härra Köster oli juba siis ministrikohal, kui meie ettepanek selles suhtes eeskätt põllutööministri ja Vabariigi Valitsuse poolt vastuvaidlemist leidis. Kodanikul kui niisugusel ei ole Eesti majanduslikus riigis õigust nõuda enesele maa-lapikest, kuhu oma elamu võiks asutada. (Põllutööminister O. Köster: Mina ei vaielnud selle vastu, aga vaidlus oli sellepärast, kas seda teha seadustega või määrustega.) Teie vaidlesite selle vastu, mis kodanikkudele õigusi annab. Ma ei ütleks, nagu Teie ei oleks teatud jao majade-aluseid kohti loonud riigimaa arvel, aga kõige selle juures ei ole kodanikkudel mingisugust õigust nõudma tulla, nad peavad rahulikult ootama kuni ministeerium neile vastu tuleb ja neile maatükid kätte ulatab. Need miljonid ja sajadtuhanded kroonid, millest härra Lehtman siin rääkis, ma arve kordama ei hakkaks, läheksid põllutööministri käsutusse. (Põllutööminister O. Köstri vahelhüüe.) Seadus tuleb! Mis tuleb, sellest ma veel ei räägi. (R. Penno, as: Aga need ei lähe kõik seaduste täitmiseks! — Põllutööminister O. Köster: Asunduseseadusega võib seda määrata!) Selle juures, kes lõplikult ühe või teise küsimuse otsustab, ei tarvitse vaidlema hakata. Ma tähendaksin, et maamajandusse puutuvad küsimused jäävad põllutööministeeriumi otsustada, selle otsustamise väline külg valitsuses sisule õieti mingisugust muudatust anda ei tarvitse.

Kuna muutunud on kogu aeg sihid, eriti neis ringkondades, kes põllutööministeeriumi juhivad ja ka praegust valitsust, kuna muudetud on kogu aeg seadusi, siis isegi sel juhul, kui meil praegu oleks läbi arutatud ja vastu võetud asunduseseadus, isegi sel juhul tuleb väga tõsiselt võtta küsimus, kas meie oleme nõnda kaugel, et Riigikogul ei tarvitse maareformi teostamise juures oma arvamisi avaldada ja sellele reformile suuna anda. Praegu on aga seisukord niisugune, et meil isegi seda asunduseadust ei ole, ja meie oleme sellepärast sunnitud minema nende üksikute kavatsuste juurde, mis põllutööministeeriumil käsil. Põllutööministeeriumis kaalutakse praegu meie soode harimise küsimust. Tõsi, meil on sarnaseid soid, mis harida kõlbavad. Sellejuures on aga märkimise-väärilisena asjalu, et juba põllutööministeeriumi oma kalkulatsioonide järgi kõige parema maa ülesharimine nõuab 25.000 senti hektaarilt. Kui see maa aga soo on, mätastes ja võsades, siis nõuab ühe hektaari ülesharimine kuni 35.000

senti. (K. Tonkman, põl: 25.000-ga saab küll.) 25.000-ga kalkuleeritakse mineraalmaid, mis metsikus seisukorras. See on nende oma kalkulatsioon.

Sellega siis meie normaaltalu 20 hektaari, võtame selle normaaltalu suuruseks, läheks maksuma hooneteta 500—700.000 senti. Hooned peal, oleks selle hind juba üle 1.000.000 senti, ja sellejuures oleks see soomaa, mitte veel harilik maa. Niisugune soo, mis iga aasta veel ei tarvitse saaki anda. Meie praeguste turuhindadega võrreldes on niisugune normaaltalu liiga kallis. Meie parem maa ei ole veel nii intensiivsel harimisel, et meie õigustatud oleksime mahutama neisse soisse nii suurel määral kapitali. Põllutööstusriik ei ole katsetki teinud kuidagi moodi sundida meie söödisolevaid maid harimisele võtta. Meie statistika büroo andmete järgi võeti sellest maast 1925.—26. a. kestel kuni 6.000 hektaari uuesti harimisele. Tundub, et enne kui hakata suuremal määral üles harima soid, meie ei teeks halvasti, kui meie sunniksime juba korra harimisel olnud maid uuesti harimisele võtma.

Mis puutub teistesse aladesse, mis vähem kulukad ja kergema vaevaga teostatavad, nimelt väikekohtade korraldamine, nende eluõuliseks muutmine, uute eluasemete andmine, siis selle kohta on meil ka omad kogemused olemas. Riigimõisade küsimuse arutamisel tegi sotsialistlik rühm maakomisjonis ettepaneku, et sellest maatagavarast, mis riigimõisadest vabaneda võiks või vabanenud on, eeskätt korraldataks väikemaapidamisi ja selle arvel luuaks uusi eluasemeid, kui mitte neis kohtades, kus maa olemas, siis vahetamise teel teistesse kohtadesse. Kui asunikud ei ole veel hooneid peale ehitanud, siis tuleksid need ümber tõsta ja mõisatöölilistele sinna maad võimaldada, kus kõige suuremad väljavaated on töö leidmiseks. (K. Tonkman, põl: Nagu Käsper Audrus. — Põllutööstusminister O. Köster: Sellest räägib Laarman.) Meie juures miskipärast ei võeta tööjõudu sarnasena, millega majanduseprotsessis kalkuleerida tuleb. Iseenesest ei ole aga tööjõuga kalkuleerimine sotsialistide eriala, vaid see on ka kõigi kodanikkude majanduseteadlaste juures samuti käsitatud. Tööjõu peaks asetama sinna, kus tööd rohkem saada. See peaks olema praeguse kui ka järeltuleva valitsuse ülesanne, kui tahame oma majanduseelu tervendada ja tööpuudust lahendada. Maakomisjonis, ka selle rühma liikmete hääletega, kuhu praegune põllutööstusminister kuulub, lükati meie ettepanek tagasi. Järelikult ei ole väikekohtade loomine see mardiane rasv, mis asunduskapitali seaduse peaks

sotsialistidele neelamiseks libedaks tegema. Tervetes maakondades, näiteks Tartumaal, teostati maareform nõnda, et ei asetatud mõisatöölisi oma kohtadele ja ei antud neile ajutiseks tarvitamiseks üksikuid krunte. Pärast, kui põllutööstusriik oli võimalus kruntideandmiseks, ei olnud tal enam tagavara-maad.

Üksikutes kohtades, kus asuti hiljem maareformi teostamisele, oldi sunnitud kokku tooma kümnekond perekondi, neil pole kõrvalt tööleidmiseks mingisuguseid väljavaateid, ning nad on äärmiselt kitsikutes oludes. Kuid veel suuremas kitsikuses on maata mõisatöölised.

Põhja-Eestis, kus on koondatud kuni mitukümmend saunikut, ei antud neile omal ajal juurdelõikeid. Peaks arvama, kui tahate neid kohti näha 3-e, 4- ja 5-hektaari suuruses, siis peaks võimaldama neile neid juurdelõikeid anda.

Sellepärast usume, et maareformi tuleb jätkata; maareformi peale tuleb Eesti riigil uusi summasid juhtida. Kui tahtsime aga maareformi kiires korras teostada, siis ei tähenda veel, et see raha, mis selleks otstarbeks määratud, peab ka tulevikus maareformi jätkamise peale minema, vaid anname raha teadmise, et selle võib sealt tagasi saada ja sinna asetada, kus see majanduslikult paremini tasuks. Meie peame ilmtingimata tarvilikuks, et Riigikogul oleks võimalus maareformi teostamisel oma seisukohti avaldada, põllutööstusriikidele direktiive anda ja neile vastavalt jälgida summa kasutamist. Tagasituleva raha tarvitamist kaalume riigi eelarvete arutamisel. Sellest nõudmisest välja lugeda maareformi eitamist, oleks lugemine laest.

A. Oinas (stp): Lugupeetud Riigikogu liikmed! Minu rühmanaaber Vain seletas juba, kuivõrt alusetu on väide, nagu oleks sotsialistlik rühm asundamise vastu ja sellega ühtlasi ka asundusekapitali vastu. Toon väikese näite: keegi kavatses ehitada kasuliku ja ilusa maja. Aga kui meie selle maja ehitamise vastu oleme sellepärast, et ehitusematerjal on kõlbmatu, ehitusemeister oskamatu ja ehituseplaan halb, siis ei saa keegi öelda, et kui sel kujul ehitamise vastu oldakse, siis ka üldse maja ehitamise vastu oldakse. Kui maja ehitatakse kõlbmatust materjalist oskamatul juhatusel ja halva plaani järgi, oleks ehitamine karuteene kasulikule majale: ta ei püsi kaua, variseb varsti kokku. Meie ei taha asundamist nii korraldada, et seda tuleks Riigikogus mitu korda ümber muuta, et peaksime vahel kord paremal, kord pahemal pool kraavis käima.

Asunduskapitali seadus koondab, ilma et asundamise teostamine seda otsekohe tarvilikuks teeb, suurema osa maareformiga ühendesolevaid erifonde. Kõik summad, mis läinud mitmesugustele maareformi teostamise aladele, koondatakse põhjuseta erifondi selleks, et asundamist teostada. Ma küsin, millega on see põhjendatav? Härra põllutööminister kandis ette oma seisukoha, et vaadake, riigikassa arvel ei saada tulevikus teostada asunduspoliitikat, see minevat riigile kalliks, ja sellepärast asutame erifondi. Aga, lugupeetud härrad Riigikogu liikmed, see loogika on puudulik. Mispärast erifond teeb rikkamaks riigi, kuna ei ole ette näha, et see fond tulu juurde toob? Kas riigikassal sellest kergem on, kui üks osa tulusid ära võetakse ja nende tuludega tehakse teatavad kulud, mis riigikassa nende tulude arvel pidi tegema. Kas on riigikassal sellest kergem? Mitte põrmugi. Tagajärg on see, et parlamendist nende summade otsustamine läheb maapanga ja põllutööministri kätte. Ei ole keegi suutnud selgeks teha, et selle kapitali järele tarvidust on selles mõttes, et kui see kapital luuakse, siis riigikassal kergemaks läheb suurepäralist asunduskava teostada, mille ette kandis härra põllutööminister. Fondi loomine on siis põhjendatud, kui on tarvis riigikassal ressursse, et võimalik oleks ühel aastal erakorralisi suuri kulusid teha. Sotsialistlik rühm on erifondide vastu, aga kui valitsus esitas põllumaapidajatele abiandmise fondi, siis oli sotsialistlik rühm selle poolt. Fond on tarvilik selleks, et oleks võimalik suuremaid summasid korraga välja anda. Aga et harilikke jooksvaid kulusid teha fondist, see on sootu teine põhimõte ja riigi majapidamise mõttes ekslik.

Meie arvates puuduvad asundamise sihtjooned ja kindel kava. Sellest on vähe, kui põllutööminister seletab, et on tarvis nii- ja niipalju maid kasutamisele võtta. Meie oleme vist sellest ajajärgust väljas, kus riigi ehitamise juures pidime paratamata leppima õige üldiste kalkulatsioonidega ja paarisõnaliste kavadega, milliseid tuli Riigikogul paratamata aktsepteerida, sest ei olnud võimalik töörohkusel ja ajapuudusel kavasid üksikasjalikumalt kindlaks määrata. Kas oleme nüüd samal seisukohal, et peame leppima nii öelda, vabandage, õhulise kavaga? Kahtlen, kas Eesti Riigikogu võiks nii kergesti otsustada kava, mille järgi 10 aasta jooksul igal aastal 6 miljonit krooni tuleb välja anda soomaade ülesharimiseks. Seda küsimust ei saa nii lihtsalt ja kerge käega otsustada. See on küsimus, mis nõuab põhjalikku ja tõsist kaalumist. Meie ei või Eesti põllumajandust käsitada ka ainult endi seisukohalt, vaid peame

seda vaatlema ka ilmamajanduse seisukohalt. Võibolla 10 aasta pärast ei ole majanduslikult tasuv soodesse ja rabadesse uusi majapidamisi luua. (A. Rei, stp: See oleneb soodest ja rabadest.)

Esimene asi oleks asundamispoliitika sihtjooned kindlaks määrata. Esimene asi peaks meie põllutööministril olema esineda asundamisseadusega, milles oleks lähemalt määratud, kuidas asundamispoliitikat teostada, misuguses korras, kui suures ulatuses j.n.e. Alles pärast seda võiksime raha määrata. Praegu on tegemist nähtusega, et hakkame katust ehitama, kuna vundamenti ei olegi veel.

Mulle tundub, et meie riik, vabandage, kui ma natuke parodoksaalselt kõnelen, liiga väike on selleks, et nii suurejooneliselt talitada, nagu ette pannakse. Ka iga hea asja juures tuleb teatud põhimõtet silmas pidada, kui meie ei taha ka heale asjale karuteeneid teha. Ma vormuleeriksin neid põhimõtteid, milliseid käesoleval juhul peaks silmas pidama, järgmiselt: 1) ei ole õige riigi eelarvest ja rahvaesinduse otsustamiselt kõrvaldada üksiku ametkonna käsutusse sarnaseid suuri summasid, nagu see ette nähtud asunduskapitali seaduses; 2) ei ole õige suuremate riigisummade väljaandmist korraldada ainult kapitali loomise seadusega, ilma et oleks seadusandlikult lähemalt kindlaks määratud summade tarvitamise alused ja kord.

Õeldakse, et Riigikogu liikmed võivad asunduskapitali seaduse komisjonis ümber teha ja parandada. Kui ma ei eksi, siis on vist komisjonis asunikude rühma poolt lubadus antud, et nad sellega nõus oleksid. Mina isiklikult ei poolda sarnast lappimise tööd Riigikogu komisjonides. Riigikogu komisjonid upuksid töösse, kui nad peaksid valitsuse seaduseelnõusid põhjalikult ümber töötama. Käesolev seadus tuleb põhjalikult ümber töötada, tuleb lisaks anda asundamisseadus. Komisjonis ei saa seda tööd niihästi teha, kui see võimalik valitsuse aparaadil, kellel vastavad asjatundjad olemas ja kellel palju vähema jõukulutusega võimalik muudatusi teha elnõudes.

Vaheaeg kl. 19 — kl. 19.25 min.

A. Laur (as): Lugupeetud Riigikogu liikmed! Asunduskapitali seadus taotleb kolme sihti: esiteks ta tahab täita maareformi kaudu riigi kanda võetud kohustusi; teiseks peab kõrvaldama maanälga, ja kolmandaks tahab edendada põllumajandust odavaprot-sendilise laenukapitali abil. Nii siis — asunduskapitali seaduse ülesandeks on soodustada

nii vanade kui ka uute talude majapidamist odavaprotsendilise kapitali abil ning kaasa aidata kiiremaks maareformi lõpuleviimiseks ning võimaldada siseriigi kolonisatsiooni. Soodustades niimoodi kogu põllumajanduse arenemise võimalusi võiks arvata, et see seaduseelnõu ei leia kuskilt ega kellegi poolt vastu-seismist, eriti nende poolt, kes tahavad põllumeeste huvide kaitsjad olla, samuti ka nende poolt, kes maalelavate maatainimeste heakäekäigu järele valvamise on oma ülesandeks teinud. Kuid kahjuks on selgunud midagi muud. On selgunud, et need, kes peaksid kõige sügavamalt kaasa tundma ning kaasa aitama seaduse vastuvõtmiseks, on saanud kõige kangemateks vastuseisjateks. Nii imelik kui see ka on, seisavad põllumeeste kogud ja sotsialistid vastu sellele seadusele, kuigi maatainimeste ja ka kõigi põllumeeste huvides see seadus hädavajalik on.

Seadus tahab oma sihte saavutada selle läbi, et kapital, mis riik saab maakasutajatelt maa müügi eest või maarendi näol, see on et need kapitalid, mis maalt tulevad, jälle uuesti maale tagasi läheksid. Lugupeetud Riigikogu liikmed! Võiks arvata, et niisuguse põhimõtte vastu ei saaks kellelgi midagi olla, ja keegi ei võiks sarnase põhimõtte vastu seista. Kuid meie teame, et sellele põhimõttele, et kapital maale läheks, on ikka ja alati vastu seistud. See põhimõtte ei ole uus, vaid see on niisama vana, kui vana on meie Eesti vabariik. Et see nii on, aga mitte teisiti, seda näitab kõige paremini meie Eesti panga krediitpolitiika 1921.—1926. aastani. Muidugi on teil teada, kuidas krediitid tol ajal jaotati, kellele anti ja kellele mitte, kuid lubatagu mulle siiski meelde tuletada üksikuid andmeid. 1921. aastal sai meil suurtööstus Eesti pangast laenu 402 miljonit, väiketööstus — 90 miljonit, kaubandus — 303 miljonit, seega kokku 895 miljonit. Võrreldes põllumajandusega on see summa õige suur. Põllumajandus sai sel aastal kõigest 17 miljonit, tähendab, kaubandus-tööstus sai rohkem kui põllumajandus 53 korda. 1922. aastal sai tööstus-kaubandus 1 miljard 800 miljonit ja põllumajandus — 67 miljonit, seega sai tööstus-kaubandus rohkem 27 korda. 1923. aastal sai kaubandus-tööstus 2 miljardit 721 miljonit, põllumajandus — 236 miljonit, siin jälle sai kaubandus-tööstus rohkem 11 korda. 1924. aastal sai kaubandus-tööstus 10 korda rohkem ja 1926. aastal 8 korda rohkem. Kui võtame võrdlusele põllumajanduse ja suurtööstuse, siis see vaherkord kahaneb, aga mitte palju. Nii näeme, et suurtööstus sai 1921. aastal rohkem kui põllumajandus 24 korda, 1922. aastal — 13 korda, 1923. aastal — 6 korda, 1924. aastal — 6 korda,

1926. aastal — 5 korda. Suurtööstus on mitu ja mitu korda rohkem saanud kui põllumajandus. Kui võrdleme põllumajanduse ja suurtööstuse tähtsust, siis täpseid andmeid meil ei ole, kuid ühe ja teise tähtsust näitab meile väga selgesti väliskaubanduse bilanss. Meie teame, et kuni 1925. aastani oli väliskaubanduse bilanss passiivne, kuid küsime, missuguse majanduseala arvel oli see passiivne? Ma ei hakka neid arve kõiki ette tooma, vaid ütlen ainult, et kogu aeg on meie põllumajanduslik osa väliskaubanduses olnud ikka aktiivne, kõigil aastail on miljard ja üle miljardi rohkem välja veetud, kui on veetud sisse põllumajanduslikul otstarbel. Isegi 1924. aastal, suurel ikalduseaastal, kui põllumajanduse otstarbel väga palju sisse veeti, ka tolkorral oli meie väliskaubandus põllumajanduse osas üle 400 miljoni aktiivne. Kui aga nüüd ütleme, et üldse meie väliskaubandus oli passiivne, siis oli ta passiivne tööstuse tõttu.

Nende aastate krediitipoliitika, mis rahuldab sandiveeringutega meie põllumajandust, tingis õieti ka meie tänavuse ikalduseaasta, sest mitte liigsed taevavihmad ei olnud need, mis toonud ikalduse, vaid meie veelude korraldamatus. Meie näeme, et kus vähegi kõrgemad maad, põllud torutatud ja kraavitatud, seal tänavu vili hea oli, kuigi terasaagi poolest tänavune vili igalpool on kehv. Oleks aga omal ajal meie riigi kullatagavarad antud põllumajandusse, mitte aga suurtööstusse, kust tulid suured summad kustutada. Nagu näeme „Vaba Maast“ 20. nov. 1927. a. on meil summasid, mis Eesti pangast välja antud, 700 miljoni ümber kustutatud. Teised summad ootavad veel järjekorda kustutamiseks. Kui oleks rohkem neid summasid antud põllumajandusele, siis, võib julgesti öelda, oleks tänavune ikaldus meil olnud palju väiksem. Kuid seda ei tehtud — rahad lasti lendu ükskõik kuhu, kas turgutati igasuguseid vesivõsusid, näiteks kas või seesugustki, mille panama tänapäev meie silme all hargneb, see on Harju panga lood. Maa jäeti vaesesklapseks, maa eest ei hoolitsetud, ja need, kes oleksid pidanud maa eest hoolitsema, kel oli põllumeeste usaldus, need ei piuksatanudki siis, kui riigi rahad, meie kullatagavarad ebaproduktiivseiks ülesanneteks kulutati. Veel enamgi: põllumeeste esindajad olid sarnase vildaku põllumeestele vaenuliku krediitipoliitika kandjad ja süvendajad, sest just nende mees oli neil aastatel pikemat aega riigimajandust juhtimas. Sellepärast Teie, põllumeeste esindus, Teie, põllumeeste kogud, ma ei saa täna, mil kaalul on põllumajanduse parema tuleviku saatuse, tagasi hoiduda avaldamast oma sügavat veenet, ja selle veende, selle tõekspidamise tahaksin ma järgmises lau-

ses kokku võtta: kui peale Vanajumala keegi inimhingedest tänavuses ikalduses süüdi on, siis olete teie, põllumeeste kogud, esijoones, (K. Tonkman, põl: Täiesti õige. Kas leidsite uue Ameerika? — Naer.) sest teie ei tulnud veeolusid korraldama siis, kui selleks oli aeg, kui riigil võimalus oleks olnud seda teha. Teie lasite riigi raha minna sinna, kus see nii tarvilik polnud. Nii lasub teie südamel raske süütegu tänavuse ikalduse pärast. Ja selle süüteo varjamiseks ei tee teie praegu muud, kui süüdistate teisi, esijoones põllutööministeeriumi ja tema juhti. (M. Laarmann, põl: Vaat', kus koer maetud!) Tundub nii, et siin on tarvitusele võetud see kavala vargapoisi kriika, kes ise põgenedes karjub — võtke varas kinni! (Keskelt: Õige! Naer.) Teie katsute põllumeestele kaastundmust avaldada, kuid see kaastundmus ei ärata mingisugust usaldust. See tundmus ei ole eht, on võlts ja tehtud. Et see tehtud on, seda ütleb kõigeparemini see, et teie praegusel korral öieti takistate põllutööministeeriumi tööd ikaldusetöö lõpuleviimise asjas... (Naer.) ...ikaldusetöö hindamise juures. Ma tähendaksin siin seda, et teie esindaja härra Tonkman teeb hindamiskomisjonis takistusi selleks, et töö edukalt ja kiirelt edasi läheks. See on muidugi selleks tehtud, et „Kajal“ oleks põhjust kirjutada, et põllutööministeerium takistab ja viivitab hindamisi. Kuid peab ütleva, et see on silmapettus ja valimiseelne võte, mille kohta tänagi teie erakonna teadaanne kõige parema tunnistuse annab.

Et teie kurtmised põllumeeste hädade üle ehtsad ja asjalikud ei ole, näitab kõige paremini see... (K. Tonkman, põl: Õelge, härra Laur, kas on ikaldus või ei ole?) On ilmtingimata. (Vahelhüüepahemalt poolt: Aga põllumeeste süü läbi.) Et põllumeeste kurtmised südamest ei tule, näitab kõige selgemini see, et nemad on asundusekapitali vastu. Mis tahame asundusekapitaliga saada? Mitte midagi rohkem, kui seda, et need summad, mis maalt tulevad, osaltki maale tagasi tuleksid, et võimaldada maamajanduse parandamist. Juba esimestel iseseisvuse aastatel juhtisite teie riigi tagavarad mujale, aga mitte põllumajandusse.

Kui te tahate seda kõike heaks teha, siis oleks loomulik järeldus, et aitaksite vastu võtta asundusekapitali seaduse, mille läbi maa osaltki sellest kitsikusest pääseks, missuguses ta praegu viibib. Kui seda teete, siis praegused kui ka tulevased põlved hindaksid seda sammu. Kui teie seda ei tee, siis näitate sellega, et teie ei ole midagi õppinud tänavusest ikalduseaastast, jääte nagu varemgi kurdiks põllupidajate häda-

de vastu. Kui midagi saaks põllumeestele anda, siis olete teie alati seisnud selle vastu. Kuid ma siiski loodan veel, et võib olla pöörata teie oma meelt üheteistkümnendal tunnil ehk ka kolmveerand kaheteistkümnendal tunnil... (Naer.) ja teete seda, mis teie õigus ja kohus on, sest maa ootab, ja sellest peaksite teie aru saama. Maale on tarvis asundusekapitali, inimesed rändavad välja Brasiilia ja mujale ning peavad seal metsades surema. Meie peame neid aitama. (O. Pukk, põl: Siit metsad on maas! — Parevalt poolt: Põllutööminister ütles, et ega meie ei peatulevastepõlvede eest hoolitsema. — M. Martinson, põl: Kas Teie mure on nendeeest hoolitseda?) Iga kodaniku mure ja kohus on seda teha, mitte ükski teil, ja pealegi ei ole teie seda näidanud, et teie tahate põllupidamise kasuks sõrme väärtki midagi teha.

K. Tonkman (põl): (Asunikku-deridadest: Ikaldustuleb!) Aus-tatud Riigikogu liikmed! Asundusekapitali seadus tahab tõesti üks imetegev seadus olla. (J. Piiskar, stp: Aga imeteie teel!) See seadus tahab olla ühekorraga panga põhikiri, pangaseadus, asunduseseadus ja kõike muud, aga sellejuures see ei ole midagi, sest see seadus ise on sisuliselt niivõrt halvasti kokku seatud, et seda seaduseks nimetada ei saa. (Põllutööminister O. Köster: Ega see igale mehele mõistuse järele ei ole!) Seal on vastolusid üksikute paragrahvide, üksikute mõtete vahel, rääkimata veel muust. (Asunikku-derühmast: Toogenäiteid?) Nii et seaduse kokkuseadja on küll väga osavalt tahtnud seaduse kokku seada, et sellega suurt kapitali kokku saada, mida siis omal viisil kasutama hakata võiks. Kuid kahjuks ei lähe see sel kujul kuidagi viisi korda. Kui küsimuse juurde tulla, et põllumeeste kogude rühm olla asundusekapitali seaduse vastu, siis põllumeeste kogude rühm on rahaasjanduse komisjonis mitu korda tõendanud, et meie ei ole põhimõttelikult asundusekapitali seaduse vastu, vaid meie oleme täiesti asunduseseaduse poolt, kuid niisugusel kujul ei saa pooldada, nagu käesolev seadus seda on. See seadus võimaldab niivõrt sellest põhimõttest ja heast tahtmisest kõrvalekaldumisi teha, et võivad panamad tekkida ja nende panamare võimaluste pärast ei saa mingil tingimusel põllumeeste kogude rühm selle seaduse poolt olla. (J. Lehtman'i, as vahelhüüe.) Härra Lehtman, Teie teate väga hästi, et Riigikogu komisjonis ei ole võimalik niivõrt suurelatuslikku seadust ümber töötada, nagu see seadus seda nõuab. Teie teate väga hästi,

kuivõrt kaua töötati Eesti panga ja pikalaenu panga põhikirjade väljatöötamise kallal ja kui palju on nendes paragrahve. Ja nii tuleb siin sedasama teha, tuleb enne põhikiri luua, ega asunduskapitali seadus mingisugune põhikiri ei ole. (R. Penno, as: Mis põhikiri talon, kas eripank või?) Ega nii ei saa, et ühe inimese võimkonda' on terve kapital usaldatud. (R. Penno, as vahelhüüe.) Kahjuks Teie olete halvasti lugenud või halvasti aru saanud. (Vahelhüüded asunikud erühmast.)

Läheme otsekohe konkreetsete küsimuste juurde: kes seda panka või seda kapitali õieti juhib. Sellele annab vastuse § 14. § 14 ütleb sõnasõnalt: „Osakonna juhatajaks on üks Eesti maapanga juhatause liikmetest, kes määratakse Vabariigi Valitsuse poolt rahaministri ettepanekul, kokkuleppel põllutöoministriga, kuna osakonna ametnikud määratakse panga põhikirjas ettenähtud üldises korras.“ (R. Penno, as: Agaluge § 13.) § 13 räägib ainult määrustest, aga mitte muud. Määrustega aga ei saa üldse kapitali valitseda. Siis võiks otsekohe öelda, et rahaminister annab määrused panga teostamiseks, ja see oleks kõik. Ei ole aga nii. Näib, et ainult üks osakonna juhataja, kes tervet seda tegevust juhib, seda kapitali oma äranägemise järgi kasutab, muidugi nende juhtnööride järgi, mis teie arvates teie minister pidi andma, sest siin on öeldud: kokkuleppel rahaministriga.

Edasi, läheme teise konkreetse küsimuse juurde: kes vastutab nende summade eest, mis see asunduskapitali valitsus välja annab. Ei maapank, ei keegi muu, vaid kapital ise. Kas see ei ole üks tore mõte! Keegi ei vastuta, kapital ise vastutab. Kes on kapitali kätte saanud, pistab selle omale tasku ja läheb minema. Vaadake, siin on § 12 ja see on see vastus. Vaadake, § 12 ütleb sõnasõnalt järgmist: „Eesti maapank ei vastuta asunduskapitali seaduse või selle põhjal antud määruse alusel teostatud operatsioonide eest. Võimalikud kahjud, mis tekivad neist operatsioonidest, kaetakse asunduskapitali summadest.“ Küsimus on väga lihtne ja väga selge. Keegi ei vastuta. Kujutage ette, moodustatakse riigi summadest suur kapital, sealt antakse raha laenuks välja, ja keegi ei vastuta. (O. Gustavson, stp: Maa vastuta b.) Teie võite mõelda seda, et maa vastutab, aga tegelikult sellest seadusest ei saa seda välja lugeda. Ja sellepärast ütlen mina, ja ütleb ka meie rühm, et see seadus on niivõrt puudulik, et seda ei saa sel kujul vastu võtta. (Põllutöominister O. Köster: Lugemine peab selge olema.) Ma oskan väga hästi lugeda. Tulge, härra põllutöominister,

ja näidake ära, kus vastutus on. Seda vastutust küsisime meie rahaasjanduse komisjonis, aga seal ei olnud ei härral põllutöoministril ega ka rahaministeeriumi esindajal öelda, kes vastutab nende laenude eest. Laenuid antakse välja, ja keegi ei vastuta. (Põllutöominister O. Köster: Mõnikord jõuab üks rohkem küsida kui üheksa vastata.) Siis esitage niisugune seadus, kus ei saa niimoodi küsida. Kui tahetakse riigi raha niiviisi välja anda, kus rahasummad võivad tulevikus kasvada kuni 14 miljardi sendini, siis see on nii suur kapital, mis praegu meie pankadel kokku kasutada ei ole. Nüüd pannakse, eriti asunikude poolt, põllumeeste rühmale südamele, et kui teie seaduse vastu hääletate, siis olete üldse maakrediidi politika vastu. Nii ei saa kõnelda. Meie ei kõnele selle vastu, et raha maale juhitakse, kuid ometi peab kindel kord valitsema, kuidas raha välja antakse ja kuidas seda valitseda tuleb. Kui öeldakse, et rahaasjanduse komisjon oleks pidanud need vead parandama, siis on see absoluutselt võimata, sest komisjon ei paranda neid vigu, mis seaduses praegu on. (Põllutöominister O. Köster: Kuidas Teie tahaksite seda teha?)

Ma olen rääkinud, kuidas meie tahame. Olen öelnud seda, et peab olema kindel alus, kuidas kapitali kasutatakse, kes vastutab nende eest ja kes neid valitseb. Seni on need olnud maapanga osakondade juhatajad, need on selle kapitali juures a ning o. Kõneldakse, et see seadus tahab olla ka meie asunduspoliitika seadus, ja tõepoolest leiduvad selles seaduses üksikud paragrahvid, mis oletada lasevad, et see seda tahab olla. Näiteks § 2. punkt 8: „Laenuandmiseks asumaade asutamiseks, nende maade parandamiseks, hoonete ehitamiseks ja majapidamiste sisseseadmiseks.“ Punkt 10: „Asunduskapitali arvel omandatud maad kinnistatakse Eesti vabariigi nimele ja kinnistamisel, mis käesoleva seaduse põhjal ette võetakse, on Vabariigi Valitsuse esindajaks maapank.“ See tähendab, siin antakse mõista seda, et võib ka kõiki teisi maid kokku osta ja neid asumiseks välja jagada, ka talumaid kokku osta ja ära jagada. Ma küsin, missuguse seaduse põhjal ja kuidas teostatakse seda? Seda ei ole aga öeldud, vaid seda tahetakse vist teostada samuti, nagu see riigimõisade valitsemise seaduse juures ilmsiks tuli. Tahaksin öelda, et meil põllutöoministeeriumi kuningriik vabariigis on. See tegutseb täiesti oma moodi, valitseb oma moodi, jaotab, annab välja, teeb üldse täiesti kõik omapäraselt. Kas peaks Riigikogu võimalusi andma selle kuningriigi piire veel laiendada, seda ei või. Tuldagu otsekohe asunduseseadusega ja näi-

datagu ära, kuidas tahetakse asundamispolitikat ajada ja nähtagu ette kord, kuidas asundusekapitali kasutatakse. See on väga tarvilik. Kui niisugune seadus esitatakse, ja kui see põllumeeste Riigikogu rühmale vastuvõetav on, oleme asundusepolitika poolt. Praegu on kõik huupi võetud, praegu on summade jagamine kindlusetu, puudub sellel alal kindel alus.

R. Penno (as): Lugupeetud Riigikogu liikmed! Mina ei mõtle hakata põhjendama asundusekapitali vajadust. See on rahvaesindajatel niikuinii selge. Selle vajaduse üle on kõnelenud põllutööminister eelnõu arutamise sissejuhatavas kõnes. Tahaksin teha mõne ääremärkuse enne, kui sisuliselt seaduse käsitamisele lähen, eelkõnelejate mõne märkuse kohta. Ma märgin ära rkl. Oina kaks peavastuväidet. Härra Oinas on järjekindel, ta ei poolda erifonde. Sellelt seisukohalt välja minnes on loomulik, et ta tuleb eitavaile tulemustele käesoleva seaduse puhul. Rkl. Oinas teeb aga siiski erandeid. Ta ütleb näiteks, et kui ikaldusefond on Vabariigi Valitsuse poolt esitatud, siis on see fond erand, kuna meie suuremalt osalt põllumajandusest elutsev rahvas üksikutel aastatel oleneb ilmastikuoludest ja siin paratamata teatavad summad reserveerima peab erifondi näol ootamatute kahjude katteks. (A. Oinas, stp: Selleks, et üksikutel aastatel oleks võimalik suuremaid summasid käsutada.) Jah, just, et koguda teatavad tagavarad erakorralisteks aegadeks. Kui rkl. härra Oinas sellele seisukohale asub, siis minu arusaamise järgi võib järjekindlalt edasi minna, sest meie asunduseküsimus ja üldse põllumajanduse krediteerimise küsimus on suuremalt osalt peaaegu seda laadi. Meie teame, et väikese ikaldusefondiga, 10—20-miljonilise kapitaliga ei suudaks põllumajandus niisugusel raskel aastal vapustuseta üle saada. Kui meie kindla kava, kindla seaduse alusel rajame asundusepolitika aastate peale ette, siis kes ütleb meile, ... (V a h e l h ü ü e.) Kui kaks kuni kolm ikalduseaastat järgimööda juhtuvad, ja meie selle tõttu, et meie ei ole tagavaru kogunud ja sellest sihist, mille rajanud, kõrvale kaldume, mitte üksnes, et asunduseküsimumst järk-järgult sihikindlalt jätkata, ja kes ütleb meile, et meie põllumajanduse üldkrediteerimine ja edasiviimine raskendatud ei ole! Paratamata peame oma riigis, kus suurelt osalt sissetulekuid saame põllumajandusest, üldiselt ette nägema, et selle majanduseharu korraldamine juhuslik ei oleks. (V a h e l h ü ü e: A g a v õ i b o l l a R i i g i k o g u e i s a a k s k a a s a r ä ä k i d a.) See küsi-

mus on hoopis iseküsimus. Riigikogul on kaasakõnelemise võimalus ka selle kapitali juures. (A. Oinas, stp: E i o l e s e a d u s e s e t t e n ä h t u d.) Vaadake, ei ole ka Riigikogu praegu ettepanud kava järgi kõrvaldatud kapitali valitsemise ja korraldamise kohta oma sõna ütlemast. Mina just härra Oina seisukohast välja minnes jõuan tulemusele, et paratamata meie põllumajanduse kindlustamiseks on meie põllumajanduse krediteerimine, ja järjekindla asundusepolitika jätkamiseks on vaja teatavaid reserveerimisi niisugusiks ettenägematuks aegadeks, et põllumajandust stabiliseerida, peab kapitali koon-dama.

Mis puutub teise väitesse, nagu ei oleks seadusega antud kindlat kava asundamiseks, kui on tulnud asundusekapitaliga. Selle väitega on tulnud minu eelkõneleja ja aruandja, see figureerib rahaasjanduse komisjoni seletuskirjas seaduse tagasilükkamise motiivina. Kuid, mu härrad, asunduseaduse loomine ei ole ühe ega kahe päeva töö. Esiteks, maareform ja sellega kaasaskäivad teised agraarseadused on andnud teatava suuna meie agraarolude arenemisele. Maareform on jooksnud teatavatel rööbastel, ja kui näeme, et need rööpad praegu enam seda anda ei suuda, et nad rahvast enam maal hoida ei suuda, siis on vaja uued pöörangud, uued teeharud leida, ja nende leidmine ning uute rajamine, niisama nagu uue tee rajamine ei ole ühe ega kahe päeva töö. Isegi hoiataksin, kui öeldakse, et nii ruttu asunduseadus peaks kinnitama, kahe-kolme päevaga. Hoiatan selle töö eest. (A. V o m m, stp: M i n i s t e r k o b a g u p i m e d a s r i n g i, n a g u s i i a m a a n i.) Minu arvamise järgi ei suudeta siin ühe aastagagi niikaugele jõuda, et võidaks asunduseadusega Riigikogu ette tulla. Minu härrad! Lugupeetud oponendid on minuga ühel arvamisel, et see on suurte ettevalmistustega töö ja raske töö, siis ei saa sellepärast asunduseaduse vajadust või asunduseadust niikauaks edasi lükata. Tulen nende põhjenduste juurde, mis tingivad selle seaduse vastuvõtmise ning mis ilmtingimata paratamatuks teevad asunduseaduse arutamise ja maksmapanemise.

Neile eriülesannetele, mis asundusekapitali seadus juba maksvate seaduste põhjal peaks täitma, on lugupeetud eelkõneleja rkl. Lehtman juba pikemalt siin tähelepanu juhtinud. Tema on ka kui selle komisjoni lähem kaastööline võinud nende andmete järgi, mis seal esitati, välja kalkuleerida, kuipalju juba Riigikogu poolt vastuvõetud seadused sellest kapitalist ära viivad, ilma et meil oleks mingisugust uut seadust, mis asundusekapitali tar-

vitamise määraks. Rkl. härra Lehtman näitas, et asundusekapitalist kahel esimesel aastal, töötades maksvate, vastuvõetud seaduste ajal, ei jätkuks tarvete rahuldamiseks, ja meie peaksime sellele eelarve korras lisa andma. Mu härrad, see väide, nagu ei oleks siin seaduslikku alust, nagu hoitaks siin määratusuured kapitalid, mida tahetakse mõnele eriosakonna juhatajale välja anda, ilma et mingisugust alust oleks, langeb enesest ära.

Edasi tahaksin tähendada, et ka veel teisi ülesandeid, mida rkl. Lehtman ei käsitanud, kannab asundusekapital, ja esimestel aastatel, kui veel kapitali ei ole, vähemalt selle kapitali arvel teatavate sisemiste laenude tegemine paratamatu on, mis lähema viie aasta jooksul võtavad õieti selle summa nii kokku, et sealt asundamiseks peaaegu midagi ei jätku. Teises Riigikogus võtsime vastu Eesti maapanga põhikirja. Selle ülesanne pidi olema maa pikaajalise ja odavaprotsendilise laenuga kindlustamine. Maapank on vast esimesi aastaid tegutsemas. Esimestel aastatel võimaldati temale odavaprotsendilist laenu ja krediiti anda sel teel, et riik need pantlehed, mis maapank oma põhikirja järgi välja annab, üles ostis ja tarvilikult ka krediteeris. Sellega võis maapank oma esimestel tegevusaastatel eksisteerida. See on ka kuni siiajani kestnud, ja lugupeetud Riigikogu liikmed mäletavad, et meie rühma liikmete poolt uute pankade loomisel ja maapanga põhikirja vastuvõtmisel eriti pooldati, et nende põhikapitalid ära kasutataks nende pantlehtede sisse mahutamiseks, mis maapank välja annab, et selle läbi maapidajatele odavaprotsendilist laenu võimaldada. Nüüd on aeg kätte jõudnud, kus see pank küsimuse eest seisab: kas olla või mitte olla? Meie teame, et need summad, mis valitsuse deposiiti paigutatud ning valitsuse käsutuses olid, on nüüd läbi. Ikalduse puhul tuli nende summadega põllupidajatele abiks olla. Need on suured ülesanded, mis maapank täitma peab põllupidamise edendamiseks. Mu härrad, meie oleme lugenud ajalehtedest ja teame ka mujalt, et seda laenu, mis oleme teinud välismaalt, ei saa põhikirja järgi mahutada teistesse aladesse, kui ainult neisse, mis põhikirjas ette nähtud. Ei saa seda tarvitada põllumajanduse vajaduste rahuldamiseks. Saaks aga sealt asundusekapitali arvelt laenu teha. Vaadake, mu härrad pahemalt ja paremalt tiivalt, kui teie seda kõik teate, siis ei saa teie öelda, et asundusekapitali seadus tuleb tagasi lükata. Kui teie seda teha julgete, siis tehke, kuid see ei ole õige riigimehe samm. Asundusekapitali tulevate tulude arvel siselaenu korraldades oleks meie põllumajandus õieti lähematel aastatel kriisiaegadest päästetud. Sellelt seisus-

kohalt välja minnes ei saa öelda — vaat, siin puudub asundamise seadus, siin ei ole meil näidatud neid teid, kuhu raha mahutada. Mina olen näidanud neid teid, ja teised vastuväited ei pea paika. Kui minu eelkõneleja rkl. Tonkman püüdis näidata, nagu oleks asundusekapitali seadus mingisugune unikum, niisugune ettevõtte, kus ei tea mis uut on: „et vaadake, maapank ei vastuta nende operatsioonide, terve selle kapitali valitsemise juures“. Mu härrad, loeme maapanga põhikirja, siin on täpselt sama sees, ja rkl. Tonkman, kui maapanga nõukogu liige, oleks pidanud teadma, et just samasugune paragrahv on maapanga põhikirjas. (Vahelhüüe: Ega meie maapanga põhikirja aruta.) Meie arutame asundusekapitali seadust, ja kui teie räägite, et ei tea, mis uut asja siin on tehtud, siis on seesama asi ka uue pikalaenu panga põhikirjas olemas. Ka seal ei vastuta pank nende operatsioonide eest, mis väljaspool ta põhikirja ta valitsemisele antud laenude kohta tehakse. Meie teame väga hästi, et veel käesoleval kevadel 200 miljonit senti — ja hiljem anti sellele veel juurde — pikalaenu pangast erakorralise krediidina seemne ja väetise muretsemiseks välja anti, ja selle krediidi, 200 miljoni senti eest ei vastuta ka pikalaenu pank oma põhikirja kohaselt, vaid need antakse välja nende korralduste ja määruste kohaselt, mis Vabariigi Valitsus maksma pannud.

Niisama on nende laenude suhtes, mida maapank praegu valitseb. Nii et mingisugust unikumi, mida asundusekapitali seaduses tahetakse näha, siin ei ole, ja kui te seda räägite, siis räägite kui asjasse mittesüvenenu. (Vahelhüüe keskelt: Ölge — sihilikult.) Mina nii ei taha öelda. Ma arvan, et kui neil kaalutlustel minna asundusekapitali juurde, siis tuleb paratamatult öelda selle seaduse kohta, et see seadus tuleb vastu võtta. Loomulik on, et seaduse niisugune arutamine ja vastuvõtmine Riigikogus, kus see komisjonist tulnud läbi vaatamata, kus ainult otsustatud, kas olla poolt või vastu, teeks raskusi. Siiski võiks käesoleva seaduse esimesel lugemisel vastu võtta ja kohustada rahaasjanduse komisjoni, et ta põhjalikumalt kaaluks seda seadust, siis ei saaks rahaasjanduse komisjon enam teha teist ettepanekut, kui esitada parandusi selle seaduse kohta II lugemisel. (K. Tonkman, põl: See on umbusalduse avaldamine seaduseelnõu aruandjale rkl. Lehtman'ile.) Komisjoni poolt on esitatud seaduseelnõu sel kujul, nagu selle Vabariigi Valitsus esitas, tagasilükkamiseks, nii et Teil rääkida sellest, nagu avaldaksin ma umbusaldust härra Lehtman'ile või kellelegi teisele, ei ole põhjust. Ei ole see umbusaldus ei ühele ega teisele,

vaid ma kõnelen sellest, et teie, kes teie selle seaduse vastu seisate, ei ole seda sel määral lugenud, nagu vaja oleks.

(Sekretäri kohale asub sekretär **M. Juhkam.**)

K. Tonkman (põl) (fakt. märk.): Faktilise märkusena pean tähendama, et kui rkl. Penno siin vahele hüüdis, et näidake, kus need vastolud on, siis vaadake, maapanga põhikiri ütleb üht ja asunduskapitali seaduse § 12 ütleb hoopis teist. Asunduskapitali seaduse § 12 ütleb: „Eesti maapank ei vastuta asundusekapitali seaduse või selle põhjal antud määruste alusel teostatud operatsioonide eest. Võimalikud kahjud, mis tekivad neist operatsioonidest, kaetakse asunduskapitali summadest“. Maapanga põhikiri räägib aga teist — eks siin ole siis üksteisega vastolu? (Keskel: Mis ta räägib?)

R. Penno (as) (fakt. märk.): Faktilise märkusena tähendan, vaadake, härrad Riigikogu liikmed, siin on maapanga põhikiri, ja maapanga põhikirja § 105. räägib: „Maapank ei vastuta vastavate eriseaduste ja määruste põhjal antud või edaspidi osakonna poolt antavate laenude eest. Käesoleva põhikirja § 104. põhjal väljaantud laenude ja ostuvõlgade alal tekkivad võimalikud kahjud kaetakse osakonna kasutada olevatest fondidest ja kapitalidest. Kas ei vasta see täpselt oma mõttelt sellele, mis on asunduskapitali seaduses? (K. Tonkman, põl: Aga lugege järgmine paragrahv.)

O. Liigand (rhv): Väga lugupeetud Riigikogu liikmed! Mina ja ka rühm, kuhu ma kuulun, ei asu seisukohal, et praegu käsitatav asunduskapitali seaduseelnõu oleks kes teab kui eeskujulik ja puudusteta. Kuid peab tunnistama, et rahaasjanduse komisjon, kus seda arutati, tõesti liiga pealiskaudselt selle läbi vaatas, nagu härra Penno õieti tähendas. Otsustamine läks „ei“ või „ja“ peale välja. Siin on ette toodud ja nimetatud terve rida puudusi, mis käesoleval eelnõul olla. Üheks suuremaks puuduseks on tähendatud seda, et selle seaduseelnõu eel ei ole käinud asunduse-seadus või asundusekava. See on õige. Aga asunduseküsimus, nagu eelkõneleja härra Penno tähendas, ei ole sugugi nii lihtne, et seda võidaks nii kiirelt, nagu näpust välja imeda. Meie loeme tarvilikuks, et asundusekava tuleb esitada. Kuid meie leiame, et asunduskapitali seaduse võib vastu võtta ka enne asunduse-seaduse vastuvõtmist. Veel üheks suuremaks puuduseks selle seaduseelnõu juures nimetati, mida ka mina õigeks pean, kapitali valitse-

mise aparaadi puudulikkust, ja see on õige. Teised puudused on kõik väiksemad. Aga kõik need puudused on niisugused, mida võidakse väga hästi parandada ja täiendada komisjonis. On räägitud, ja ka seletuskirjas tähendatakse sellele, et ei ole soovitav komisjonil enesel eelnõu ümber töötada. Aga ma pean meelde tuletama, et see ümbertöötamise praksis on kaunis üldiseks saanud nii teistes kui ka rahaasjanduse komisjonis. Kõige viimse näitena kõige hilisemast ajast nimetaksin riigimõisade valitsemise põhimäärust. See on aruandja poolt peaaegu põhjalikult ümber töötatud. (Põllutööminister O. Köster: Kes aruandja on?) Aruandjaks sellele seadusele on härra Tonkman. Ja rahaasjanduse komisjon on leidnud otstarbekohase olema veel nüüd, kus seda seadust juba hulk aega komisjonis arutatud, valida alamkomisjon, kes selle seaduse lõplikult ja põhjalikult ümber töötab. Varematest seadustest nimetaksin maanteede seadust, mis ka komisjonis põhjalikult ümber töötati. Teisi vähema tähtsusega seadusi, mis komisjonides ümber töötatud, on terve rida. Nii et uuduseks seda nimetada on raske. Asunduskapitali seadus, mis praegu päevakorral, on juba mitmes praegumaksvas seaduses ette nähtud. Nii näiteks Riigimaade põliseks tarvitamiseks ja omanduseks andmise seaduses, mis 1925. a. vastu võetud. Peale selle Linnade ja alevite maaga varustamise seaduses ja teistes. Seda ei võiks pikemaks ajaks edasi lükata juba sellepärast, et muidu ei oleks teist teed edasipääsemiseks, kui välja anda mõni ajutine eriseadus, nii näiteks asunikkuudele ehituselaenu andmise kohta, mõisnikkudele tasumaksmise kohta j.n.e. Seda ei pea aga vist keegi soovitavaks.

Ma tahtsin tähendada, et asunduskapitali seaduse vastuvõtmine oleks võimalikult kiiresti vajalik, aga selle tagasilükkamine oleks selle pikaks ajaks edasilükkamine. See ei oleks aga, nagu juba tähendasin, sugugi soovitav, ja nagu ka tähendasin, oleks võimalik selle seaduse puudusi, mis siin ette toodud, kõrvaldada ja seadust parandada ning täiendada komisjonis. Ja komisjonis, tähendan juurde, võiks ka Vabariigi Valitsus esitada omalt poolt tarvilikke parandusi, nagu seda tihti seaduseelnõude arutamisel seni tehtud. Sellepärast teen ettepaneku, et asunduskapitali seadus antaks läbivaatamiseks uuesti komisjoni, aga mitte enam üksi rahaasjanduse komisjoni, vaid soovitamaks oleks see anda läbivaatamiseks kahte komisjoni, nimelt oleks soovitav, et põhimõttelikult seisukohalt seaduse läbi vaataks ka maakomisjon, sest asunduseküsimus on peaaesjalikult õieti maakomisjoni küsimus. Rahaasjanduse seisukohalt tuleks

see uuesti läbi vaadata ja otsustada rahaasjanduse komisjonis.

Neil juhtmötetel esitan ma ettepaneku: anda asunduskapitali seadus läbivaatamiseks põhimõttelikult seisukohalt maakomisjoni ja rahanduslikust küljest — rahaasjanduse komisjoni.

J. Lehtman (as): Lugupeetud Riigikogu liikmed! Ma kuulasin huviga vaidlusi, eriti selle seaduse vastaste poolt, et mis nad uut ette toovad seaduse tagasilükkamiseks. Pean ütleva, et peale seletuskirja uut midagi ei ole toodud. (O. Gustavson, stp: Uut ei ole üldse.) Härra Oina vastuväide oli peasjalikult sellega põhjendatud, et meil puudub asunduseseadus, ja sellepärast ei ole ka asunduskapitali seadust vaja, et meil asunduseseadus puudub, ega see ei tee asunduskapitali seadust liigseks. Kumb neist varem tuleb pole tähtis ja ei sunni üht seadust tagasi lükama kuni teine tuleb. Pealegi on asunduskapitali seaduse kohta endised seadused määratud, et niisugune seadus peab tulema. Ja loomulik, et see enne tuli kui asunduseseadus.

Mis puutub härra Tonkman'i väidetes, siis oma faktilises märkuses näitab härra Penno, kui lühike öieti härra Tonkman'i mälu siin oli, et ta kahe silma vahele jättis korra, mis praegu maapangas maksab. Nimelt riiklike laenude osakond, keda juhivad osakonna juhataja, maapank ei ole oma kapitaliga vastutav selle osakonna laenude eest.

Omavalitsus, kui härra Jürman oli maapanga põhikirja aruandjaks, oli temale see mõte vastuvõetav. Praegu aga paistab temale see mõtte võõras ja mitte vastuvõetav. Siin ei ole mingisugust järjekindlust.

Härra Tonkman ütleb, et kapitali tarvitamise kohta ei ole mingisuguseid seadusi, määrusi ja juhtnõure. Ta on unustanud, et asunduskapitali seaduse § 2. p. 1. ütleb: „pantkirjade lunastamiseks, mis riigi poolt välja antud tasumaksamiseks riikliku maatagavara loomiseks võõrandatud maade eest (R. T. nr. 26 — 1926).“ Täheleb, selle kohta on seadus olemas. Sama paragrahvi punkt 2. ütleb: „Maaseaduse täiendamise ja muutmise seaduse (R. T. nr. 95/96 — 1925) § 1. alusel riigi kanda võetud võõrandatud maid koormavate hüpotekaarvõlgade intressideks ja kustutuseks“. Siin on jällegi tähendatud, mis suguse seaduse põhjal võib asundusekapitali summasid tarvitada. Punkt 4. ütleb: „Kogukonna-, asutuste- ja erarendimaade korraldamise seaduse (R. T. nr. 16 — 1926) alusel riigi tasuda võetud maakohtade hinna tasumiseks“. See on juba kolmas seadus, mis määrab, milleks asundusekapitali summasid tar-

vitada. Punkt 5. ütleb: „tasumaksamiseks Pere-meheta maade tarvitamise seaduse (R. T. nr. 54 — 1927) alusel piiritaha jäänud maade eest maakorralduse seaduse alusel korraldatud maade omanikkudele — endistele külakogukonna või maaühinguliikmetele“. Siin on jällegi tähendatud seadus. Punkt 6. ütleb: „Maaseaduse täiendamise ja muutmise seaduse § 6. ettenähtud rahaliste kohustuste täitmiseks (R. T. nr. 95/96 — 1925)“. Nii et on olemas terve rida seadusi, milles on ettenähtud kord ja otstarb, milleks asundusekapitali tarvitada võib.

Peale selle on Vabariigi Valitsuse kohus selle seaduse järgi määrusi välja anda ja lähemalt määrata see otstarb, mis mõnes seadusepunktis on öeldud.

Need põhjendused, mis ette tuuakse asunduskapitali seaduse tagasilükkamiseks, ei ole mõõduandvad. Kui tahetakse tagasi lükata asunduskapitali seadus, siis peavad selleks olema teised sihid ja põhjused. Tuldagu ja öeldagu need välja.

(Sekretäri kohale asub abisekretär **O. Liigand**.)

A. Jürman (põl): Väga lugupeetud Riigikogu liikmed! Kui teie nüüd jälgisite neid kõnelejaid, kes pooldasid selle seaduseelnõu vastuvõtmist, siis leiame neist samadest väidetest täiesti lahkuminevaid vaateid. Ühest küljest tuleb välja rkl. härra Lehtman ja ütleb — minu härrad, miks kardate seda seadust vastu võtta, tema ei anna üht kopikatki uut raha. Uut raha ei saa enne, kui 1930. aastal saab 200.000 krooni. Minu härrad, miks teie seda seadust ei taha vastu võtta, see ei anna ju midagi? Siis tuli aga välja härra Laur suure paatosega ja ütles, et raha on tarvis, nälg on igalpool, andke selle seadusega raha. Niisama ütles ka härra Penno suure paatosega. Öelge siis, kus see tõde on, kui selle seaduse pooldajad ise üksteisele vastupidiseid arvamisi avaldavad?

Samasugune nähtus kordus ka komisjonis. Räägitakse ühes ja neissamades ridades täiesti üksteisele vastu, ja tahetakse, et meie peaksime vastu võtma selle seaduseelnõu niisugusel kujul. Minu härrad, nii see ei lähe. Kas tuleb siis mõni häda, kui see seadus tagasi lükatakse selleks, et paremini saaks seda ümber töötada. Midagi ei ole sellega katki. Kõik võib minna edasi, peale väikeste üksikute nähtuste. (Põllutööminister O. Köster: Sissetulnud summad seisavad tarvitamata, ei saa tarvitada). See on väike summa, umbes 30 miljonit, mis läheks asundusekapitali, ja mida praegu ei saa tarvitada seadust välja and-

mata. Aga teie võite ju erinovelli välja anda selle summa kasutamiseks, ja seda on palju kergem teha, kui halb seadus vastu võtta. (A. Kornell, as: Tehnikumi seadus võeti I lugemisel vastu ja pärast anti kaalumisest komisjoni.) Kõik summad, mis selles seaduses ette nähtud, tulevad selle seaduseta riigikassasse. Nende summade väljaandmine on seadustes ette nähtud peale mõne vähema küsimuse. Ma ütlen, kui üht summat, umbes 30 miljonit, ei saa kasutada, siis antagu välja kas või homme erinovell, mis otstarbeks tahate seda raha kasutada, ja asjad on korras. Meil on tarvis aega selle tähtsa seaduse väljakujundamiseks. Milles selle tähtsus siis seisab? Siin on tähendatud sellele, et tähtsam ülesanne on sisemine koloniseerimine, see on uute talude loomine ja asutamine. Siin selles seaduses ei öelda aga sisemise koloniseerimise kohta midagi, ainult mõni üksik üldine lause puudutab seda küsimust. Teie ise ütlete õieti, et asunduseaduse väljatöötamine nõuab aega, nõuab mitte ainult 1—2 päeva aega, vaid rohkem. Nüüd tahetakse, et komisjon seda teeks, kuid ta ei saa seda teha. (R. Penno, as: Mitte asunduseadust ei ole meie nõudnud.) Siis on vast teiselt poolt seda toonitatud, et asunduseaduse väljatöötamine nõuab aega, ja ma ütlen, selle kallal oleks võinud juba ammu töötada. (J. Lehman, as: Aga kust teie teate, et ei ole töötanud?) Siis olge ettevaatlikud summade jagamisel. Teie tahate summad kätte saada, ilma et teil oleks seaduslikke aluseid summade väljajagamiseks. Praegu süüdistatakse põllutööstusteeringumit, et seal jagatakse summad, ja keegi ei saa neid kontrollida, kuidas neid antakse, kellele antakse. Kui meie nüüd riigikassast anname määratu suuri summad välja, ilma et tarvitamise kohta Riigikogu poolt lähemaid aluseid oleks antud, siis võib tulla veel suurem segadus ja etteheited asutuse vastu, kes hakkab summad jagama, sarnast korruptsiooni sünnitavat seaduse vastuvõtmist ei või lubada.

Nüüd see teine osa asundusekapitalist. Teie ise ütlesite, et suuremaid summad ei ole lähematel aastatel välja anda asunduste ja uute talude asutamiseks. Ja kui nii on, siis see ei kiirusta selle seaduse vastuvõttu ja annab õiguse ning võimaluse selle seaduse ja ka asunduseaduse põhjalikult väljatöötamiseks. Tahate asunduste loomiseks määratud summad teiseks otstarbeks kasutada, mitte uute talude asutamiseks, siis võite igapäev tulla eriseadusega, ja meie võime küsimuse läbi vaadata ja tarbekorral vastu võtta. Aga läheme edasi suurema küsimuse juurde, mis käesolev seadus käsitab, ja nimelt, kus asundusekapitali peale

pannakse kommertspanga ülesanded, kus antakse summad tegevusekapitaliks ja põllumajanduse tööstuse finantseerimiseks. Ja seda suurt küsimust tahate lahendada ühe paragrahviga. Kui meie võtsime vastu maapanga põhikirja, siis arutasime küsimust üksikasjalikult kaua, kuid maapank võib anda ainult pikaajalisi laene obligatsiooni vastu. Nüüd tahetakse palju keerulisemaid pangaoperatsioone, nagu tegevusekapitali andmine ja põllumajanduse tööstuse finantseerimine, ühe väikese lausega ära otsustada! See on rohkem kui ülekohtus ja seda lubada ei või. Kui te tahate, et asundusekapitalist tööstuse finantseerimiseks, nimelt põllumajanduse tööstuse finantseerimiseks laenu antaks, ja kui teie tahate, et asundusekapitalist summad antaks tegevusekapitaliks, siis olge head, võtke vaevaks ja töötage panga põhikiri välja. Siin aga tahate seda ühe lausega teha, ja kuidas meie võime selle vastu võtta? Kõike seda arvesse võttes komisjon leidis, et see seadus on puudulik ja tuleb ümbertöötamiseks tagasi lükata.

A. Oinas (stp): Lugupeetud Riigikogu liikmed! Ma tahaksin vastata mõne sõnaga oponentidele asunikude rühmast. Rkl. Penno sõnadest hoovas välja sooja poolehoidu asunduseadusele. Kuid, härrad Riigikogu liikmed, sellest soojast poolehoiust isenesest on vähe. (Põllutööstusminister O. Köster: Mõlemad väga viisakad üksteise vastu.) On õige, et mina riigi eelarve ühtluse seisukohalt põhimõttelikult analoogiliste fondide vastu olen, kuid härra Penno eksib, kui ta minu mõtet edasi arendab ja tulemusele jõuab, et minu seisukoht lubab pooldada antud juhul asundusekapitali fondi. Kui härra Penno ütleb, et kui mina pooldan fondide asutamist, näiteks õnnetujuhtumiste, ikalduste tarvis, siis peaksin mina pooldama ka asundusekapitali, — siis eksib ta rängalt. Kui pooldame fondi õnnetujuhtumiste kohta, siis on see sootu teine seisukoht kui see, mille härra Penno esile tõi. Härra Penno tahab õieti põllumajandusele minevaid kulusid kindlustada Eesti riigi õnnetuste vastu. Sellega ei saa aga nõus olla. Härra Penno ütleb nii, et võib õnnetusi tulla, kuid iga aasta peavad põllumajandusele teatavad summad minema, selle seisukohaga ei saa nõus olla, sest siin ei ole tegemist enam erakorraliste väljaminekutega, milleks peaks riigil fond olema, et mitte ülejõu koormata harilikku eelarvet, vaid põllumajanduslikkude kulude kindlustamisega Eesti riigi õnnetuste vastu. Puhkegu sõda, sündigu Eesti riigiga mis tahes, — põllumajandus peab kätte saama oma summad! Kas saame oma nõudmistega niikaugale minna?

(R. Penno, as: See mõte ei olnud.) See oli mõte, mis Teie sõnadest järgneb. Milline pühadus ja ülemväärtus on siis meie Eesti põllumajandus, et meie peame kõik sellele ohvriks tooma. Meie kõik oleme Eesti riigi kodanikud, ja kui Eesti riik on raskes seisukorras, siis peab ka põllumajandus oma osa ohvreid tooma, aga mitte selle peale pretendeerima, et ta iga aasta kindlad broneeritud summad kätte saab. (R. Penno, as: Härra Oinas, meie tahame just vääriolist seisukorda teistega.)

Teine punkt oli härra Penno'l järgmine. Sotsialistid nõuavad, et tuleb välja anda asunduseeadus ühes kapitaliseadusega, kapitali otsustamisega, tuleb maksma panna ka asundamiseeadus. Teie aga ütlete, et asundamiseeadust ei saa kiiresti maksma panna, see võtvat aastaid aega. Asundamine olevat aga äärmiselt kiire asi, ja meie ei võivat niikaua viivitada, kuni asundamiseeadus tuleb. Seal ütleb härra Penno aga, et asundamiskapital ei saa enne 5 aastat asundamise jaoks summasid anda. 5 aastat tuleks siis oodata, enne kui kapital midagi anda jõuaks. Mulle tundub, et siis ei ole ju mõtet kapitaliseadusega nii rutata ja ülepeakaela seda vastu võtta, ilma et oleks kindlat lähemat kava asundamise kohta. (R. Penno, as: Aga teie teist osa minu kõnest ei kuulanud!) Kuulasin mõlemat osa. Härra Lehtman ütles, et ma ei olla midagi uut ette toonud. Kuid härra Lehtman, ega siis mõtteid ei tule hinnata ainult uudsuse seisukohalt. Kas need on uued või vanad, ei ole õieti tähtis, mõõduandev on, kui võrt need on õiged ja kaaluvad. See on õige, et samad mõtted kandsin ma ette ka rahaasjanduse komisjonis.

Härra Lehtman ütleb, et asundamiseeadus ei olevat seotud kapitaliseadusega. Kuid ma juba tähendasin, et ei ole õige ehitada maja katusel. Kui meil asundamiseeadus vastu võtmata, kui asundamise põhimõtted läbi arutamata, ei saa tulla ja öelda, et määrame nii- ja niipalju raha selleks, et asundamist teostada. Kui asundamiseeadust ei ole, oleks raske raha ette määrata, enne peab majapidamise plaan olema, siis võib anda raha.

Nüüd lähen härra Lehtman'i poolt tähendatud hulkade seaduste juurde, milliste teostamine nõudvat raha, olevat rida põllumajandusse puutuvaid seadusi, milliste jaoks olevat tarvis raha. Kuid mis takistab raha saada riigi eelarve korras? Mispärast on tarvis luua selleks suur erifond, mille käsutamine enam rahvaesinduse käes ei ole. Väga hästi võib ju iga aasta tarvilikke summasid saada eelarve korras härra Lehtman'i poolt loetletud ülesannete

jaoks. Ma ei leia tähendatud põhjustel erifondi loomiseks mingit vajadust.

Härra Penno tähendas, et asundusekapitali vastu ei saavat keegi rääkida, ja ettetoodud vastuväited ei olevat tõsised, vaid olevat mingisugused teised põhjused. Pean tähendama, et sotsialistidel ei ole mingisuguseid teisi põhjusi kui need, mis avalikult ette toodud.

R. Penno (as): Lugupeetud Riigikogu liikmed! Mina pean kõigepealt öiendama neid minu kõnest tehtud valejärelusi, mis rkl. Oinas siit kõnetoolilt praegu minu ees tegi. Kõigepealt rõhutan seda, et rkl. Oinas oma esimeses kõnes ei eitanud seda, et ikalduse korral põllumajandust on vaja kaitsta erilise fondiga, mis 20 või 40 miljoni sendi suurune oleks. Lugupeetud härrad, ma ütleksin, et see üksi meie põllumajandust ei kindlusta, kui sellele mingisugune toetus mõnesugusteks juhtumisteks määratakse, vaid sellele tuleksid nagu kaubanduse-tööstuseharudele kindlad alused ja finantseerimise võimalused luua. Neid minu teada põllumajandusele kui niisugusele antud ei ole. Näidake, rkl. Oinas, et ka põllumajandusele oleks teisel viisil samuti antud, nagu pikalaenu panga kaudu miljardeid oleme andnud tööstuse arendamiseks. Maapanga põhikirja ulatus on väheulatuslik. Siin kõnelesin sellest, et põllumajandust kindlustatakse vähem, kui teisi tööstuseharusid, ja sellele samuti kui igale teisele meie majanduseharule peaks olema arenemine kindlustatud. Seda ei ole aga seni tehtud. Minu arusaamise järgi tehakse demagoogiat kui öeldakse, nagu meie sooviksime, et põllumajandus oleks väljaspool Eesti riiki. Mina rõhutan kategooriliselt seda seisukohta, et põllumajandus peab kindlustatud olema sarnaselt teistele majandusealadele. Teie teate väga hästi, mu härrad, et põllumajandust vaja ikalduse puhul toetada, kuid meie ei saa seda kuidagi teha, kui meil pole selleks tarvilikke summasid. (Vahelhüüe A. Rei, stp poolt.) Kust see raha on sinna tulnud, härra Rei? Need on kõik viidud rahva taskust maksukoormana. Kuskilt mujalt kapitali selleks ju leitud ei ole. (Vahelhüüe O. Gustavson'i, stp poolt.) Mitte sugugi, mina toon ainult näiteid sellest, et kui meie tööstust on riigi panga kaudu kindlustatud, siis samasugune õigus on ka teisel majanduslikul alal teatud stabiilsuse, kindluse peale. (L. Johanson, stp: Teie olete pikalaenu pangast saanud. — M. Laarman, põl: Ta teab ise küll. — L. Johanson, stp: (näitab pabereid) Olge head, siin on! — M. Laarman, põl: Mis seal öelda, see on meil ka

käes.) Pikalaenu panga... (L. Johanson, stp: Ärge sülgage kaevu, kust ise joote!) Mina tahan rõhutada seda, et need finantseerimised, mida toimitakse praeguste riigipankade kaudu, niihästi Eesti panga kui ka pikalaenu panga kaudu, ei ole siiski neile ülesannetele määratud — pikaajalise, odava-protsendilise krediidi juhtimisele põllumajandusse —, vaid need on hoopis lühemate ülesannete jaoks mõeldud ja need summad... (L. Johanson, stp: Siin on öeldud, mis need on!)... lähevad peamiselt põllumajanduslikule tööstusele.

Edasi mina tahan peatuda nende vastuväidete juures, mis rkl. Jürman selle seaduse vastu ette tõi. Kõigepealt rkl. Jürman analüüsib seda seisukohta, — et vaadake, kui seadustega juba on määratud ette teatavad väljaandmised, kui seadustega juba on nähtud ette ka teatavad tulud, siis, mis vajadus on selle asundusekapitali järele. Mina näitan sellele, milline vajadus ja kiire vajadus praegu selle asundusekapitali järele on. Kõigepealt ma tähendan, et selle fondi seadusega on terve rida — ja seda tähendan ka täiendavalt, — on terve rida fonde loodud, mida valitse takse eraldi, mida käsitatakse eraldi, ja selle tõttu on nende valitsemine, nende käsitamine märksa raskem, kui sel puhul, kui see sünniks ühe suure kapitali juures. Eriti ma tähendan veel seda, et nende fondide juures on peale selle veel oma kitsad eriülesanded näidatud, mida ei saa siis, kui ühel või teisel alal raha peaks üle jääma, kasutada nendeks otstarveteks, mis just sellel puhul vaja oleks. Kuid peamiselt tähtis on see, et niikaua, kui ei ole korraldatud neid fonde, samuti neid sissetulekuid, mis juba vastuvõetud seadusega asundusekapitali lähevad, ei avane nende kasutamisevõimalus kõige hädalisemateks ja kiiremateks otstarveteks. Asunduskapitali seadus, nii nagu see esitatud, võimaldab sisemisi laene teha, näiteks neidki välislaene kasutada sel tagatisel, et asundusekapitalist kogunevate summadega need jälle lähemas tulevikus rütemas korras kinni makstakse, ja need siis neisse majanduseharudesse lähevad, kuhu neid nende põhimõtete kohaselt juhtida tahetakse. Nii on Eesti panga põhikirja § 51. p. 12. alusel võimalus kasutada 5 miljonit krooni Vabariigi Valitsuse poolt tagatud lühiajaliste võlakohustuste vastu. See ei oleks ainus näide, kus võiks asundusekapitali sissetulekute alusel kasutada selle summa, näiteks 5 aastaks, et praegust rahanälga, praegusi tarbeid, mis elu ette kirjutab, rahuldada. Missuguse tagatise saaks valitsus anda Eesti pangale, kui tal vastavat seadust ei ole? Ei saa anda mingisugust tagatist sellepärast, et need summad, nagu

rkl. Jürman tähendas, tulevad eelarve korras. Kui meil avaneb laiem ja avaram võimalus maapanga pantlehtede mahutamiseks väljaspoole, siis muretseme neid, aga see ei ole mõeldav, et maapanga pantlehti saab üldse paigutada vähemates pakettides välismaale. Kuid praegu ei ole näha, et neid kuskil realiseerida saaks, ja nende kurss on sarnane, et ei või loota sellele. Kui tahetakse seda läbi viia, siis tuleks kurssi alandada, tegelikule põllumehele rohkem protsenti määrata, rohkem kulu kanda, ja see ülesanne, mis maapangale tema põhikirja vastuvõtmisel pandi, langeks ära. Nii et paratamata, kui tahame finantseerimist jätkata, on vajadus asunduskapitali seaduse järele. Ma ütlen, juba ainult sellegi pärast peaksime asunduskapitali seaduse vastu võtma.

Mina oma eelmises kõnes tahtsin seda väita, et vaadake, härrad, ei saa selle järgi otsustada, kui ütlete — praegu summasid ei ole. Milleks meil siis seadus vaja on? Seadus on vaja selleks, et sissetulekute kindlustamiseks oleks Vabariigi Valitsusel õigus teatud ümberpaigutamisi neis summates ette võtta, mis meil siiski olemas, ja sinna juhtida, kus vaja. Mul oli juhus hiljuti kõnelda Tartu hüpoteegipanga juhatusega. Hüpoteegipanga pantlehed leiavad täieliku mahutamise, neil on oma kõrgus, ja hüpoteegipanga juhatuse ütleb, et nad on suutnud kõik nõudmised rahuldada, ilma et sealjuures suuremaid raskusi oleks tekkinud. Maapanga juhatusega kõneldes tundus, et seal on praegu olukord, kus edasi minna ei saa. Kuulge, austatud härrad, kui meil on käes võimaluse loomine, siis ei või meie sellest kuidagi ära öelda. Sellest olen ma kõnelenud.

Mis puutub sellesse, nagu oleks seal üks vastuvõtmatu punkt, millest rääkis nii suure paatosega rkl. härra Jürman, siis ma ütlen, et kui vaja, tõmmake siis see punkt maha. Seda saab teha ka teisel lugemisel, kui see punkt nii vastuvõtmatu peaks olema, aga siis ei jää enam teisi põhjusi üle, sest see kõne oli peaaegu baseeruv ainult sellele „vastuvõtmatule“ punktile, siis ei jää enam muid vastuväiteid.

Mis puutub valitsemise korda, siis, vaadake, siin ei ole ka midagi uut loodud. Siin ei ole ka midagi erilist põhjendust selle vastu toodud, et see kord niisugune ei peaks olema. Härra Tonkman on tahtnud nimetada, nagu peaks asundusekapitali valitsemiseks ilmtingimata erikorraldus olema, ma saan aru, et eripõhikiri, ja järelikult peaks siis uus pank tekkima. Meie rühm ei pea aga seda vajalikuks sellepärast, et meil on riigipanku niikuinii juba küllalt. Kui on vaja mingisugune eri-

kord, siis on see kord võimalik luua asunduse-seaduses. Asunduseseaduses on võimalik seda määrata, ja neid summasid ei saaks enne tarvitada, kui see seadus tuleb.

Juhataja **M. Martna**: Rkl. härra Penno, Teie kõneaug on läbi.

R. Penno (as): Asundusekapitali vajadust ei ole suutnud keegi vastukõnelejatest eitada.

A. Oinas (stp): Peatun lühidalt härra Penno väidete juures. Ma kuulasin hoolega härra Penno kõnet. Pean tunnistama, ma saan härra Penno'st täiesti aru. Eestis on olnud viimased aastad ikalduseaastad, riigikassa ei saa niipalju toetust anda kui vaja, oleks hea, kui loodaks fond, siis saaks põllumajandus tarvilikud summad kätte. Aga kui juhtuvad veeraskemad õnnetused, kui näiteks puhkeb naabruses sõda, jääb seisma kaubandus, tekivad igasugused muud raskused, siis kas tuleks härra Penno sõnade järgi ikkagi pimedast peast toetusesummasid põllumajandusele edasi välja laduda, vaatamata sellele, mis sünnib üldse riigimajandusega. See ei ole küll moodne riigimajapidamise põhimõte, et üksikud riigiasutused ja kulude alad oma summasid broneerivad. Mispärast siis raudteeülem ei nõua, et tehke mulle ka raudteekulude jaoks üks fond. Kui Eestis kõik riigiasutused end nii broneeriksid, mis jääks siis Eesti riigi majapidamisest niiviisi järele? Moodne riik ei tunnusta sarnast broneerimist. Moodne riigimajandus nõuab, et kõik riigi sissetulekud peavad minema riigikassasse, ja riik nimelt rahvaesinduse kaudu teeb kulusid igal alal tarvidust ja jõudu mööda, nii nagu kassa seisukord seda lubab.

Mis puutub härra Penno väidetesse, et pikalaenu pangast antakse laenu tööstusele, mitte aga põllumajandusele, siis tuleb natuke õiendada, et 1) pikalaenu pangast antakse laenu ka põllumajandusele ja 2) põllumajanduse jaoks on peale selle eripank — maapank — olemas.

Teie nägite, kui suure hoolega meie töötasime välja pikalaenu panga põhikirja. Kui palju kaalutlemisi oli ka maapanga põhikirja väljatöötamisel. Nüüd tahetakse suur fond luua ning asi lahendada lühidalt mõne paragrahviga. Teie nõuate liiga palju, mu härrad, et kõik sellega peaksid nõus olema. Ma ütlesin juba, et asundamise asi ise on toetamise väärt. Kuid keegi ei saa meid kohustada ka siis maaehitamise poolt olema, kui ei ole kindlat plaani, ei ole kohast ehitusematerjali ega õiget maaehitajat.

Rahaasjanduse komisjoni aruandja komisjoni esimees **A. Jürman** (lõp sõna): Ma pean siiski tähendama, et kahjuks kõigi nende vastukõnelejate peale vaatamata ei ole suudetud neid puudusi, mis siin märgitud, olematuks teha. Asunduskapitali seaduses puudub üksikasjalik kapitali väljaandmise kord. Kõik need puudused, mis rahaasjanduse komisjonis ette toodi, on ka siin üksmeelselt alla kriipsutatud, kuid arvamised lähevad ainult lahku selle poolest, et mõned ütlevad, et meie võime asunduseseaduse välja anda pärast selle seaduse vastuvõtmist. Need aga, kes rahaasjanduse komisjonis olid selle poolt, et sel kujul seadus ei ole vastuvõetav, läksid teisest seisukohast välja. Ei või raha välja anda enne, kui selleks aluseid ei ole. Viimane härra Penno väide, et vaadake, — meil on olemas Eesti panga põhikapital 5 miljonit krooni, ja meie ei saa seda praegu kuskile mahutada, kui asunduseseadust vastu ei võta, on ekslik. Eesti panga põhikirjas on öeldud, et selle põhikapitali võib mahutada väärtpaberitesse, mis kindlustatud riigi poolt. Täheb, keegi ei keela Riigikogu eriseadusega voli andmast Vabariigi Valitsusele väärtpabereid välja lasta selle summa suuruses, mis oleks riigi poolt kindlustatud, ja neid siis Eesti panga põhikapitali arvel ära kasutada. Isegi maapanga pantkirjadesse, mis viie aasta kestusega, võiks mahutada Eesti panga põhikapitali. Niisama lasti välja alles hiljuti garantiiseadus pikalaenu pangale, kus pikalaenu panga väljalastud pantkirjade eest võttis Riigikogu vastutuse riigi peale. Kõik need võimalused on olemas. Võime teha kõike seda palju otstarbekohasemalt. Aga see on kõige kardetavam, mis siin härra Penno ütles, et kui jäävad praegused seadused alles, siis ei saa kasutada neid summasid nii, kui nemad seda tahavad. Nüüd on ette nähtud, et 200 või 300 miljonit peab minema ehituselaenuks. See neile aga ei meeldi ja nad tahavad, et asundusekapitali juhatajal oleksid vabad käed selle suure kapitali tarvitamisel.

Ja nüüd tahate teie, et meie annaksime selle seadusega teile vaba voli, kasutada neid summasid, kuidas tahate. Meil jagati siimaani maid ja metsi, aga nüüd tahetakse riigi raha jagada. (Naer. — A. Laur, as: Harju pank on suurema summa saanud.)

Juhataja **M. Martna**: Panen hääletamisele ettepaneku, seaduseelnõu anda komisjoni. (Hüüded: Missugusesse?) Hääletan enne, kas üldse komisjoni anda.

(Hääletatakse.) Poolt on 25 häält, vastu 39 häält ja 1 erapooletu, — seega on ettepanek tagasi lükatud.

Hääletamisele tuleb aruandja ettepanek, asundusekapitali seadus tagasi lükata. (Hääletatakse.) Poolt on 33 häält, vastu 25 häält, seega on seaduseelnõu tagasi lükatud.

(Hüüded: Lõpetada!) On tehtud ette-

panek, lõpetada koosolek. (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on ettepanek vastu võetud.

Lõpetan Riigikogu koosoleku.

Koosolek lõpeb kell 21.25 min.

Algkirjale alla kirjutanud:

Riigikogu abiesimees **M. Martna.**

Sekretär **M. Juhkam.**

Abisekretär **O. Liigand.**

